

Raport z badania porównawczego wartości wskaźników jakości usług w sieciach ruchomych przedsiębiorców telekomunikacyjnych w Polsce

Warszawa, 28 grudnia 2015 r.

Spis treści

1 Wprowadzenie.....	3
2 Wyjaśnienia skrótów.....	4
3 Cel i zakres badania.....	6
4 Obszar i czas prowadzenia badania.....	9
5 Zespół prowadzący badania.....	12
6 Opis metody pomiarowej i scenariusze pomiarowe.....	13
7 Prezentacja wyników badania.....	18
8 Dokładność pomiarów.....	57
9 Podsumowanie wyników badania.....	63
10Załączniki.....	70

1 Wprowadzenie

Badanie porównawcze wartości wskaźników jakości usług w sieciach ruchomych przedsiębiorców telekomunikacyjnych w Polsce zostało wykonane przez Systemics-PAB Sp. z o. o. przy wykorzystaniu posiadanych przez Spółkę systemów pomiarowych, bazodanowych i do przetwarzania danych pomiarowych i przygotowywania raportów.

Systemics-PAB otrzymał zamówienie w wyniku wyboru na podstawie rozpisanego przez Urząd Komunikacji Elektronicznej przetargu i w oparciu o podpisaną pomiędzy stronami w dniu 25 listopada 2015 r Umowę BFB-231-2/42/15 na „Przeprowadzenie badania porównawczego wartości wskaźników jakości usług w sieciach ruchomych Przedsiębiorców telekomunikacyjnych wraz z opracowaniem raportu z przeprowadzonego badania”.

Badania wykonano w dniach od 3 grudnia do 23 grudnia 2015 roku. Cztery jednostki pomiarowe wykonały w tych dniach ponad 550 godzin pomiarów w ruchu i stacjonarnych zarówno łącznie dla badania właściwego i referencyjnego. W trakcie pomiarów wykonano dla każdego z operatorów ponad 12 tysięcy połączeń głosowych i ponad 35 tysięcy różnych testów usług transmisji danych. Badanie właściwe odbywało się na terenie całego kraju przy wykorzystaniu kart SIM dostarczonych przez operatorów. Badanie referencyjne prowadzono na ograniczonym obszarze przy wykorzystaniu kart SIM zakupionych w publicznie dostępnych punktach sprzedaży operatorów. Celem pomiaru referencyjnego była weryfikacja czy karty dostarczone do pomiarów przez operatorów nie są kartami uprzywilejowanymi. Szczegółowe zestawienie ilości pomiarów znajduje się w rozdziale 4 Raportu.

Systemics-PAB jest pełnoprawnym członkiem ETSI od Listopada 2014 roku zaangażowanym w proces standaryzacji zaleceń odnośnie przyszłych sposobów oceny jakości usług telekomunikacyjnych.

2

Wyjaśnienia skrótów

ETSI	European Telecommunications Standards Institute	Europejski Instytut Norm Telekomunikacyjnych
LTE	Long Term Evolution	Standard rozwoju cyfrowych naziemnych sieci mobilnych czwartej generacji
UMTS	Universal Mobile Terrestrial System	Standard rozwoju cyfrowych naziemnych sieci mobilnych drugiej generacji
GSM	Group Speciale Mobile	Standard rozwoju cyfrowych naziemnych sieci mobilnych trzeciej generacji
3GPP	3G Partnership Project	Instytucja powołane w celu rozwoju standardów cyfrowych naziemnych sieci mobilnych
CSSR	Call Setup Success Rate	Wskaźnik skuteczności połączeń telefonicznych
DCR	Dropped Call Rate	Wskaźnik połączeń przerwanych
MOS	Voice Speech Quality	Wskaźnik jakości mowy
MOS_PI	Voice Speech Acceptable Quality Index	Wskaźnik akceptowalnej jakości mowy
MDR DL	Mean Data Rate Downlink	Wskaźnik prędkości transmisji danych od stacji bazowej
MDR UL	Mean Data Rate Uplink	Wskaźnik prędkości transmisji danych do stacji bazowej
RTT	Round Trip Time	Wskaźnik opóźnienia pakietów danych
IPDV (jitter)	IP packet delay variation	Wskaźnik zmienności opóźnienia
IPLR	IP packet loss ratio	Współczynnik utraty pakietów
CST	Call Set Up Time	Wskaźnik czasu zestawienia połączenia
VCU	Voice Codec Usage	Użycie kodeków głosowych
DTU	Data Technology Usage	Użycie technologii transmisji danych
YSVD	YouTube Successful Video Download	YouTube prawidłowe pobranie klipu
YRSD	YouTube Reproduction Start Delay	YouTube wskaźnik czasu do pierwszej ramki wideo
YF	YouTube Freezing	YouTube wskaźnik degradacji wideo
HSFR	HTTP Session Failure Ratio	HTTP wskaźnik nieudanych (nieukończonych) sesji

HST	HTTP Session Time	HTTP wskaźnik czasu sesji
DHNRT	DNS Host Name Resolution Time	DNS wskaźnik czasu rozwiązania nazw domenowych
HIST (UL/DL)	HTTP IP-Service Setup Time	HTTP wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP mierzony również dla usługi transmisji danych
WWW Kepler	Reference WWW page	Referencyjna strona WWW
TCP/IP	Transmission Control Protocol/Internet Protocol	Teoretyczny model warstwowej struktury protokołów komunikacyjnych
Free Mode	Automatic Selection Mode 2/3/4G	Automatyczny wybór sieci 2/3/4G
Dual Mode	Automatic Selection Mode 2/3G	Automatyczny wybór sieci 2/3G
Ping	diagnostic software for computer network	Program służący do diagnozowania połączeń sieciowych.
HD	High Definition of video	Obraz wideo o wysokiej rozdzielczości
PLIX	Polish IP traffic exchange point	Krajowy (polski) punkt wymiany ruchu IP
MTU	Maximum Transmit Unit	Maksymalna jednostka transmisji
CIR	Committed Information Rate	Przepływność gwarantowana
Karta SIM	Subscriber Identity Module	Karta abonencka
ISDN	Integrated Services Digital Network	Sieć cyfrowa z integracją usług
CI	Confidence Interval	Przedział ufności
MOC	Mobile Originated Call	Rozmowa wychodząca
FDTT	Fixed Data Transfer Time	Transmisja danych w stałym odcinku czasu

3

Cel i zakres badania

Celem projektu było zbadanie jakości usług telekomunikacyjnych w sieciach przedsiębiorców telekomunikacyjnych w Polsce posiadających własną infrastrukturę naziemnej ruchomej sieci telekomunikacyjnej. Badanie zostało przeprowadzone na terenie całej Polski dla reprezentatywnej próbki badawczej określonej w SIWZ będącym załącznikiem do Umowy na wykonanie przedmiotu umowy.

Badano usługi mające bezpośredni wpływ na percepcję użytkowników sieci. Wyliczono następujące wskaźniki jakości usług (zarówno wymaganych przez UKE jak i dodatkowo zadeklarowanych przez Systemics-PAB w procesie wyboru wykonawcy badania):

Dla usługi telefonicznej badano i określono:

- wskaźnik skuteczności połączeń telefonicznych (Call Setup Success Rate), pkt. 1.2.1. Załącznika do Umowy
- wskaźnik połączeń przerwanych (Dropped Call Rate), pkt. 1.2.2. Załącznika do Umowy
- wskaźnik jakości mowy (Voice Speech Quality), pkt. 1.2.3. Załącznika do Umowy
- Wskaźnik czasu zestawienia połączenia głosowego

Czas zestawienia połączenia jest istotnym elementem oceny percepcji usług przez klientów.

- Użycie kodeków w połączeniach głosowych

Wskaźnik powiązany z oceną MOS pozwala na lepsze zrozumienie uzyskiwanych wartości MOS jeśli są one niskie.

Dla usługi dostępu do Internetu badano i określono:

- wskaźnik prędkości transmisji danych (Mean Data Rate), pkt. 1.2.4. Załącznika do Umowy. Stosowano specjalny scenariusz pomiarowy zapewniający synchronizację cykli pomiarowych w celu uniknięcia nakładania się pomiarów T-Mobile i Orange obciążających nienaturalnie współdzieloną sieć LTE. Scenariusz zakładał wykonywanie testów pobierania danych w sieci operatora T-Mobile w czasie kiedy w sieci operatora Orange prowadzony był test wysyłania

danych do sieci i odwrotnie. Utrzymanie synchronizacji scenariuszy pomiarowych zapewniało przerywanie pomiarów w odstępach 2,5-3 godzin i restart systemu pomiarowego.

- wskaźnik opóźnienia pakietów danych (Round Trip Time), pkt. 1.2.5. Załącznika do Umowy
- wskaźnik zmienności opóźnienia (jitter), pkt. 1.2.6. Załącznika do Umowy
- wskaźnik utraty pakietów (Packet Loss Rate), pkt. 1.2.7. Załącznika do Umowy
- Użycie technologii dla transmisji danych

Wskaźnik powiązany z wskaźnikami prędkości transmisji danych pozwala na lepsze zrozumienie powodów osiągniętych wartości przepływności.

- YouTube prawidłowe pobranie klipu wideo

YouTube jest jedną z najpopularniejszych usług w sieciach komórkowych. Wydaje się naturalnym zbadania jakości świadczenia tej usługi. Wskaźnik określa dostępność usługi.

- YouTube wskaźnik czasu pierwszej ramki wideo

Wskaźnik określa czas oczekiwania na rozpoczęcie odtwarzania klipów z serwisu YouTube.

- YouTube wskaźnik zatrzymań odtwarzania wideo

Wskaźnik określa częstość zatrzymań odtwarzania klipów z serwisu YouTube.

- HTTP wskaźnik nieudanych sesji do strony Kepler

Podobnie jak YouTube jest jedną z najpopularniejszych usług w sieciach komórkowych. Wskaźnik określa dostępność usługi. Badanie jest realizowane poprzez połączenia do reprezentatywnej strony WWW typu Kepler.

- HTTP wskaźnik czasu sesji dla strony Kepler

Wskaźnik określa czas ładowania pojedynczej kompletnej strony. Badanie jest realizowane poprzez realizację testowych połączeń do reprezentatywnej strony WWW typu Kepler.

- DNS wskaźnik czasu rozwiązania nazw domenowych

Czas rozwiązania nazw domenowych wpływa na czas dostępu do stron internetowych.

- HTTP wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP

Czas dostępu do usług TCP/IP, który wpływa na szybkość działania usługi transmisji danych DL, UL, HTTP.

Określono również wskaźniki radiowe - poziom i jakość sygnału radiowego - mierzone podczas trwania połączenia czyli w trybie dedykowanym. Wskaźniki te pozwalają na określenie sposobu korzystania z przydzielonych operatorom częstotliwości i umożliwiają analizę jakości rozwoju sieci dostępowej operatora. Wskaźniki dają informację o tym jaka była struktura użycia GSM/UMTS/LTE dla połączeń testowych natomiast nie umożliwiają określenia zasięgu sieci i bezpośredniego porównania zasięgów operatorów.

Definicje mierzonych wskaźników przedstawiono w Załączniku 3 do Raportu.

4 Obszar i czas prowadzenia badania

Czasy i terminy wykonywania pomiarów w całej Polsce przedstawiono w Tabeli 1.

	Data Start	Data Stop	Czas[gg:mm]
Czas pomiarów w ruchu	03-12-15	22-12-15	431:37
Czas pomiarów stacjonarnych	03-12-15	22-12-15	87:03

Tabela 1. Okres i czas prowadzenia testów

Ilości wykonanych testów przedstawia Tabela 2.

Statystyka testów	Orange	Play	Plus	T-Mobile
Połączenia głosowe	12 326	12 429	12 248	12 400
Test transferu danych - Download	6 093	6 001	6 174	5 799
Test transferu danych - Upload	5 779	5 628	5 924	6 092
Test opóźnienia pakietów danych	5 981	5 833	6 130	6 002
Test zmienności opóźnienia	5 748	5 571	5 900	5 802
Test referencyjnej strony WWW	5 730	5 541	5 879	5 755
Test YouTube	5 538	5 098	5 708	5 620

Tabela 2. Ilości testów dla przeprowadzonego badania właściwego

Szczegółowe dane statystyczne dla każdego miasta i każdego typu agregacji znajdują się w Załączniku 1, który jest zestawieniem tabelarycznym wyników.

Czasy i terminy wykonywania pomiarów referencyjnych przedstawiono w Tabeli 3.

Statystyka testowania	Data Start	Data Stop	Czas [gg:mm]
Czas pomiarów w ruchu	16-12-15	22-12-15	32:48
Czas pomiarów stacjonarnych	16-12-15	22-12-15	04:47

Tabela 3. Okres i czas prowadzenia testów

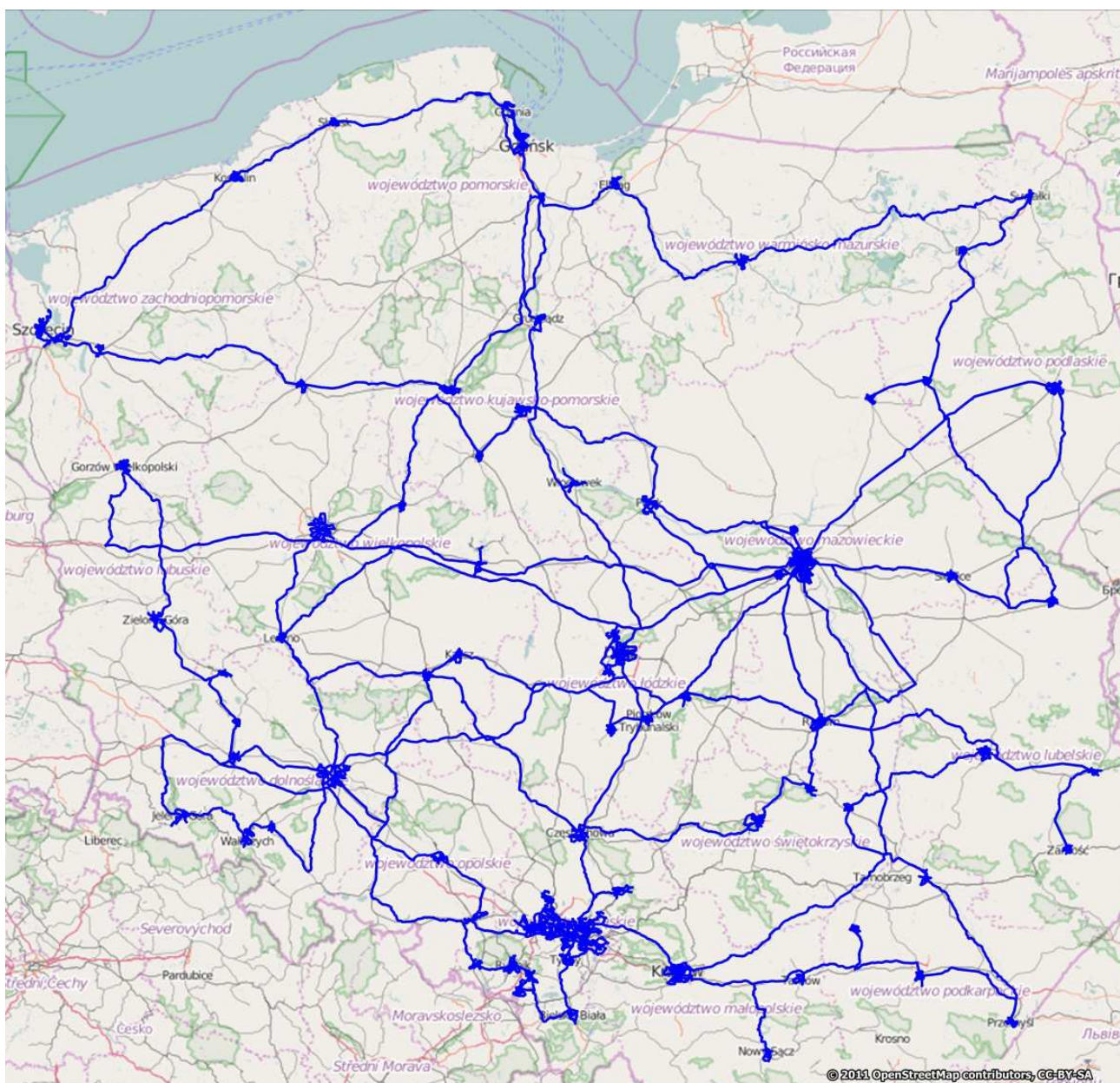
Ilości wykonanych testów referencyjnych przedstawia Tabela 4.

Statystyka testów	Orange	Play	Plus	T-Mobile
Połączenia głosowe	815	829	813	808
Test transferu danych - Download	419	420	435	414

Test transferu danych - Upload	402	407	416	433
Test opóźnienia pakietów danych	412	417	430	428
Test zmienności opóźnienia	402	406	413	411
Test referencyjnej strony WWW	402	405	413	411
Test YouTube	387	373	396	401

Tabela 4. Ilości testów dla przeprowadzonego badania

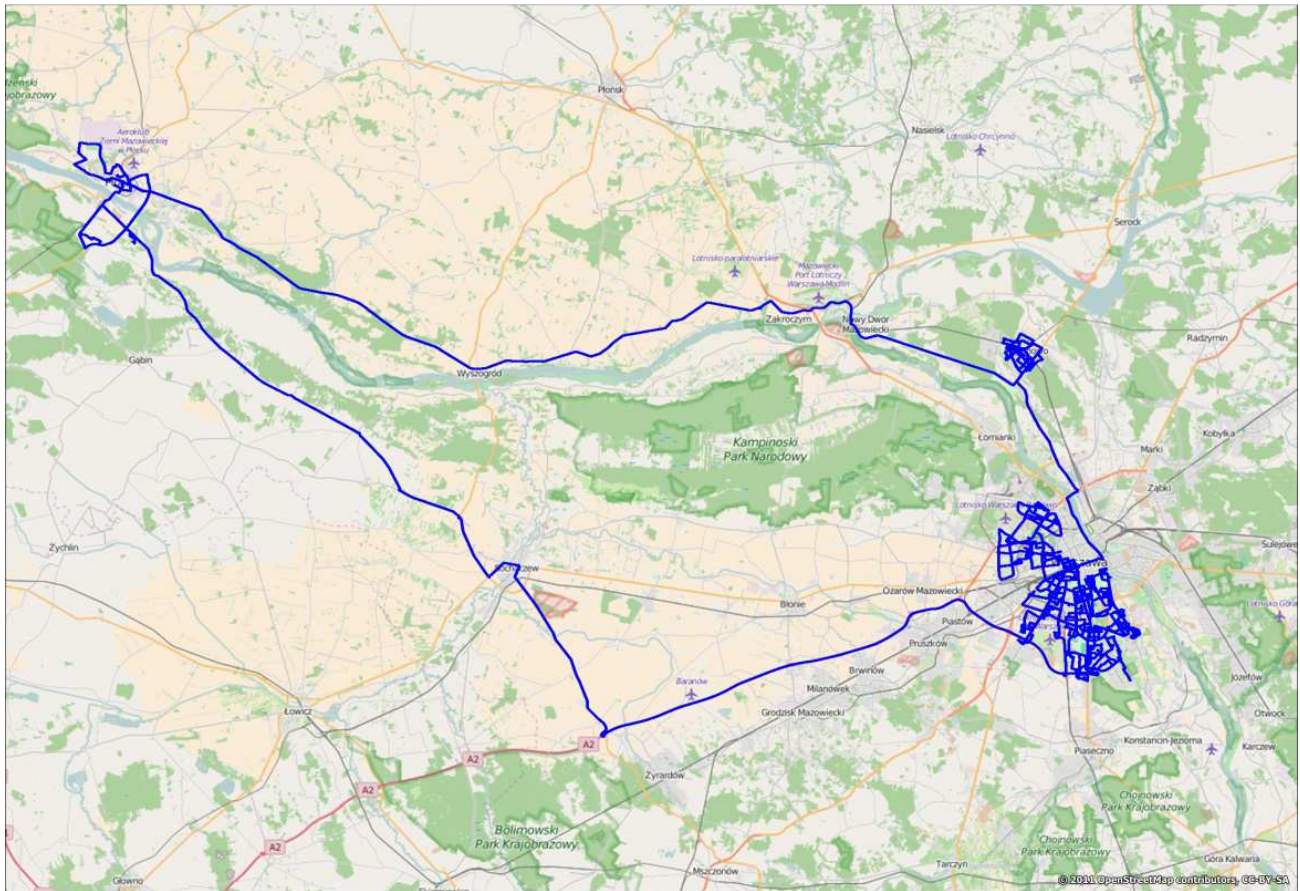
Na Mapie 1. przedstawiono przebieg tras pomiarowych w całej Polsce.

Mapa 1. Przebieg tras pomiarowych dla przeprowadzonego badania właściwego

Na mapie 2 przedstawiono przebieg tras pomiarowych dla badania referencyjnego na obszarze województwa mazowieckiego.

Mapa 2. Przebieg tras pomiarowych dla przeprowadzonego badania referencyjnego

Szczegółowy zrealizowany harmonogram pomiarów zawiera Załącznik 6 do Raportu.

Łączna długość tras pomiarowych dla pomiarów właściwych to 20150 km. W pomiarze referencyjnym wykonano pomiary na trasie 1200 km.

5

Zespół prowadzący badania

Do realizacji badań zgodnie z zapisami Umowy na „Przeprowadzenie badania porównawczego wartości wskaźników jakości usług w sieciach ruchomych Przedsiębiorców telekomunikacyjnych wraz z opracowaniem raportu z przeprowadzonego badania” par. 8 ust. 1 i 2 oraz par. 11 ust. 1 pkt. 2) Umowy BFB-231-2/42/15 z dnia 25 listopada 2015 r. Systemics-PAB Spółka z o. o. w dniu 30 listopada 2015 roku powołała zespół projektowy w skład którego weszło 16 osób.

6

Opis metody pomiarowej i scenariusze pomiarowe

Przygotowanie systemu pomiarowego

Systemics-PAB posiada certyfikację ISO 9001 w zakresie zarządzania jakością prowadzonych pomiarów i badań. Stosowane w Spółce reguły zapewniają poprawność danych pomiarowych oraz wiarygodność badań.

Kontrola sprzętu i wstępne testy były przeprowadzone na każdym etapie procesu pomiarowego:

- kontrola montażu systemu pomiarowego według ściśle określonych procedur,
- konfiguracja systemu pomiarowego odbywała się przez wykwalifikowanego inżyniera zgodnie ze specyfikacją techniczną wymaganą do przeprowadzenia badania, zakładaną konfiguracją sprzętu i przygotowanymi scenariuszami pomiarowymi,
- w kolejnym etapie jest wykonano testy, które przeszły pełny proces pozyskania, weryfikacji i przetwarzania danych, a po pozytywnej weryfikacji system został zatwierdzony jako gotowy do rozpoczęcia pomiarów,
- w przypadku wprowadzania zmian sprzętowych lub konfiguracyjnych w trakcie pomiarów lub demontażu systemu na czas przerw w pomiarach system przechodził pełny proces weryfikacji,
- niezależnej kontroli przed rozpoczęciem pomiarów podlegał układ antenowy, wszystkie tory antenowe były poddane kontroli jakości, wynikiem testów jest raport z pomiaru anten który zawiera oddzielne wyniki dla każdej anteny używanej w jednostce pomiarowej
- codziennie przed rozpoczęciem pomiarów układ antenowy był sprawdzany przez specjalistę pomiarowego aby w wypadku zauważenia jakiegokolwiek uszkodzenia toru antenowego był on naprawiony. Zdarzenia tego nie odnotowano podczas pomiarów.

Proces pomiarowy:

1. Dla każdego z samochodów został przygotowany harmonogram pomiaru.
2. Mapy pomiarowe zawierające drogi po których porusza się auto pomiarowe zostały przygotowane zgodnie z harmonogramem pomiarów dla wybranych tras spełniających wymogi zamawiającego.
3. Po każdej sesji pomiarowej, która trwa maksymalnie 2,5-3 godziny dane zapisywane były na zewnętrznym nośniku. Mechanizm ten zapewnia bezpieczeństwo danych i utratę zbyt dużej ilości testów w przypadku awarii systemu. Jednocześnie pozwala też na synchronizację cykli

pomiarowych w celu uniknięcia nakładania się pomiarów T-Mobile i Orange obciążających nienaturalnie współdzieloną sieć LTE.

4. Codziennie po zakończeniu pomiarów dane wysyłany są na główny serwer przewarzenia danych pomiarowych. Wraz z nimi przesyłany był dodatkowy log pomiarowy który wypełnia specjalista pomiarowy podczas pomiarów.
5. Po codziennym zaimportowaniu danych pomiarowych wykonywana jest weryfikacja poprawności danych i tworzone są informacje kontrolne, które pokazują zgodność pomiaru z harmonogramem i zakresem pomiarów. W przypadku braków specjalista pomiarowy dostaje informacje o konkretnym obszarze w którym należy powtórzyć pomiar.
6. Zweryfikowane kompletne dane pomiarowe są umieszczane w bazie danych w celu dalszej analizy i przygotowania raportów.

Scenariusz testu jakości usługi głosu w trybie Dual Mode

Parametr	Wartość	Komentarz
Window Duration	153 sec	
Use call duration to abort call	YES	
Allow call re-establishment	YES	
Call duration	120 sec	Wykorzystywany do pomiarów CSSR, DCR, CST, VCU, MOS_PI
Pause duration	30 sec	
1st call setup delay	3 sec	
Guard time	10 sec	
No call setup time	120 sec	
MOC:MTC Ratio	1:0	
Pause after failed call	60 sec	
Max failed calls	1	
Pause after max failed calls	60 sec	
Average call setup time	20 sec	
Max call setup time	20 sec	
Alerting timeout	20 sec	
Test	Speech-P.862/P.863	Metoda oceny jakości głosu dla MOS_PI
Record hang-over	2 sec	
Reference sample	Pl-fm_IRS.wav	
Number of samples	10	
Sample direction	Alternated	
Save WAV files	<= 3	

Tabela 6. Scenariusz pomiarowy dla usług głosowych

Do pomiaru jakości usług głosowych służyły terminale pomiarowe zgodnie ze specyfikacją podaną w Załączniku 7 do Raportu. Terminale pomiarowe miały włączoną transmisję danych, aby zapewnić w jak najlepszym stopniu odzwierciedlenie zachowania terminala abonenckiego, który w trakcie rozmów dokonuje transmisji danych np. synchronizacje z pocztą.

Scenariusz testu usługi transmisji danych w trybie Free Mode

Parametr	Timeout	Pauza	Serwer	Zawartość	Komentarz
Reselection Pause		30s			
PDP Activation	150 sec	1 sec			
Capacity Download	65 sec	1 sec	185.40.196.66	2GB.bin	Do realizacji pomiarów MDR DL, HIST, HSRF.
10x HTTP Transfer	10 sec	1 sec	185.40.196.66	1kB.bin	W celu odseparowania testów DL i UL
Capacity Upload	65 sec	1 sec	185.40.196.66	512MB.bin	Do realizacji pomiarów MDR UL, HIST, HSRF.
25x PING	1 sec	1 sec	185.40.196.66	32B	Maksymalny czas trwania całej sekwencji to 30 sekund. Interwał 100ms. Test wykorzystywany do realizacji pomiarów RTT, IPLR, IPDV.
HTTP Browser	23 sec	1 sec	185.40.196.66	Kepler mobile	Do realizacji pomiarów HIST, HST, HSRF.
YouTube HD	45 sec	0 sec	YouTube	720p, 30s	Do realizacji wskaźników YSVD, YF, YRSD, DHNRT.
PDP Deactivation	30 sec	1 sec			

Tabela 7. Scenariusz pomiarowy dla usług transmisji danych

Do pomiaru jakości transmisji danych zastosowano smartfony pracujące w trybie modemu.

Zasady prowadzenia pomiaru

W badaniach wykorzystywano cztery zestawy pomiarowe w takiej konfiguracji i z takimi parametrami, że pozwalały na wykonywanie pomiarów wykorzystując wszystkie dostępne u operatorów pasma częstotliwości, technologie i oferowane usługi będące przedmiotem badania. Zestawy pomiarowe ulokowane były w bagażniku każdego z samochodów. Anteny zestawu pomiarowego były umieszczone na dachu samochodu w dedykowanym bagażniku dachowym. Każdy operator był badany takim samym zestawem terminalem pomiarowym w zakresie danej usługi. Obszar i czas/okres wykonywania pomiarów był taki sam dla wszystkich Przedsiębiorców

telekomunikacyjnych. W przypadku, kiedy z winy systemu pomiarowego, nastąpiło przerwanie pomiarów dla któregoś z przedsiębiorców, pomiary były zatrzymane i uruchomione ponownie po usunięciu usterki. Ze względu na różne zachowanie poszczególnych badanych sieci czas wykonywania poszczególnych sekwencji testowych może być różny dla przedsiębiorców. Skutkowało to nieznacznymi różnicami w ilości wykonanych pomiarów dla każdego operatora w czasie tego samego okresu pomiarowego. W celu zapewnienia możliwości pomiaru usług dla przedsiębiorców korzystających z roamingu krajowego nie były wykorzystywane żadne mechanizmy blokujące ten tryb pracy w terminalach pomiarowych.

Zestawy pomiarowe wykorzystywane w badaniach wykonywały pomiary zgodne ze standardem ETSI TS 102 250.

Scenariusze pomiarowe przygotowane zostały w taki sposób, aby terminale testowe automatycznie dokonywały wyboru technologii dla badanych usług.

Do badania usługi dostępu do Internetu był stosowany Protokół TCP, a parametry stosu TCP/IP zaplanowano tak, aby nie wpływały na ograniczenia prędkości transmisji danych. Wielkość MTU przyjęto na 1420.

Serwer testowy dla transmisji danych umieszczony był w domenie publicznej, aby uniknąć faworyzowania, któregośkolwiek z przedsiębiorców. Serwer testowy dla transmisji danych podłączony jest szerokopasmowym łączem transmisyjnym o CIR wystarczającym na wykonywanie równoczesnych pomiarów dla wszystkich badanych operatorów i dla planowanej liczby użytych samochodów pomiarowych. Wartość CIR jest określona w taki sposób, aby nie wprowadzać ograniczeń w prędkości transmisji danych nawet w przypadku, kiedy wszystkie terminale równocześnie transmitowały dane z maksymalną prędkością transmisji. Dla przedmiotowych pomiarów wartość CIR ustawiono na 800Mb/s. Serwer testowy dla transmisji danych (kolokacja w firmie Etop Sp. z o. o.) był połączony z siecią Internet bezpośrednim łączem do krajowego punktu wymiany ruchu internetowego - PLIX.

Server testowy dla usług głosowych był realizowany, jako specjalizowany serwer odzewowy dla połączeń typu MOC. Serwer był zlokalizowany w firmie Systemics-PAB i podłączony z sieciami innych operatorów łączami dostarczonymi przez Orange Polska SA.

Pomiary odbywały się w taki sposób, aby poruszające się po drogach publicznych samochody pomiarowe nie stanowiły zagrożenia dla ruchu i nie blokowały możliwości korzystania z dróg innym użytkownikom. Średnie prędkości pomiarów nie przekraczały 25-30 km/h dla aglomeracji, 35-45 km/h dla miast i 65-85km/h dla dróg. Wynikało to głównie z natężenia ruchu drogowego. Pomiary

w punktach stacjonarnych wykonywały te same zestawy pomiarowe po zatrzymaniu w planowanym punkcie. Wyniki pomiarów z punktów stacjonarnych zapisywane były w oddzielnych plikach.

Systemics-PAB wykonał także pomiary referencyjnych zgodnie z punktem 1.18 załącznika do Umowy. Po uzgodnieniu z przedstawicielami UKE pomiary referencyjne odbyły się na terenie województwa mazowieckiego.

Karty SIM zarówno do pomiarów podstawowych jak i referencyjnych dostarczone zostały przez UKE.

Zapewnienie nierównoczesnego testowania sieci Orange i T-Mobile

Dla operatorów T-Mobile i Orange, którzy korzystają ze wspólnych zasobów częstotliwości sieci dostępowej LTE, testy szybkości transmisji Download/Upload zostały zamienione miejscami w scenariuszach pomiarowych by wyeliminować jednoczesny transfer z terminali testowych, działających na wspólnej sieci tych operatorów, równocześnie w tym samym kierunku. Startując testy z taką konfiguracją początkową zapewniamy desynchronizację tych testów. Ponowna synchronizacja scenariuszy odbywała się w chwili zgrywania danych pomiarowych i tworzenia kopii bezpieczeństwa tych danych co 2-3 godziny. Takie działanie pozwalało ograniczyć możliwość nakładania się testów szybkości transmisji w tym samym kierunku, gdyż ze względu na różny czas trwania cyklu pomiarowego u każdego operatora (wynikający np. z szybkości transmisji danych dla innych badanych usług, upływania czasów timeoutów w przypadkach problemów z nawiązaniem komunikacji) system pomiarowy nie jest w stanie zapewnić, że synchronizacja początkowa scenariuszy będzie trwała.

W badaniach przeprowadzonych dla UKE ilość nachodzących na siebie sekundowych próbek transmisji danych wynosiła: 6,2% dla aglomeracji, 5,5% dla miast i 5,7% dla dróg.

Na przykładzie aglomeracji, dla których procent nakładania się próbek był najwyższy dokonano analizy wyników MDR_UL i MDR_DL uzyskanych bez usuwania nakładających się próbek, czyli tak jak to przedstawiono w raporcie, z wynikami po usunięciu próbek nakładających się.

Różnica w otrzymanych wartościach dla aglomeracji została wyliczona:

- dla MDR_DL na poziomie 2,69% dla Orange i 3,04% dla T-Mobile,
- dla MDR_UL na poziomie 2,79% dla Orange i 2,40% dla T-Mobile.

7

Prezentacja wyników badania

Na podstawie zebranych danych przygotowano szczegółowe raporty tabelaryczne dla każdego z miast i dla agregacji: cała Polska, Aglomeracje, Miasta i Drogi. Znajdują się one w Załączniku 1 do Raportu w oznakowanych zakładkach z nazwą agregacji. W każdej zakładce na początku znajdują się tabele z wynikami dla całej aglomeracji, a następnie poniżej dla każdego z jej składników (np. zakładka dla aglomeracji zawiera wskaźniki dla całej agregacji i poniżej dla poszczególnych miast/aglomeracji wchodzących w skład tej agregacji). Podobnie zorganizowany jest Załącznik 2 dedykowany pomiarom referencyjnym. Załącznik 4 do Raportu zawiera dodatkowe analizy z pomiaru głównego przedstawiające dla wymaganych agregacji wartość MDR_DL i MDR_UL dla łącznego czasu pomiaru szybkości transmisji danych w scenariuszu wynoszącego 60s (3x20s) i rozkład wskaźnika MOS w przedziałach:

- $MOS < 3$;
- $3 \leq MOS < 3,3$;
- $3,3 \leq MOS < 3,6$;
- $3,6 \leq MOS$

Załącznik 5 do Raportu zawiera takie same informacje dodatkowe jak załącznik 4 ale dla pomiaru referencyjnego.

W niniejszym rozdziale Raportu zawarto prezentacje wyników badań i ogólną interpretację.

Wyniki badań zagregowane dla całego kraju

W tabeli 8 zebrano wyniki badań jakości usług telekomunikacyjnych zagregowane dla całego kraju.

		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wskaźnik skuteczności połączeń telefonicznych	CSSR [%]	99,28	99,49	98,98	99,37
Wskaźnik czasu zestawienia połączenia	CST [s]	4,37	4,10	3,41	3,87
Wskaźnik połączeń przerwanych	DCR [%]	0,31	0,24	0,73	0,22
Wskaźnik jakości mowy	MOS_PI [%]	99,77	99,90	99,54	99,80
Wskaźnik prędkości transmisji danych DL	MDR_DL [Mb/s]	19,66	12,43	25,19	20,64
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP DL	HIST [ms]	791,00	752,00	479,00	498,00
Wskaźnik nieukończonych sesji DL	HSFR [%]	1,61	4,52	0,42	1,10
Wskaźnik prędkości transmisji danych UL	MDR_UL [Mb/s]	15,85	12,60	17,71	16,87
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP UL	HIST [ms]	376,00	331,00	162,00	521,00
Wskaźnik nieukończonych sesji UL	HSFR [%]	1,21	4,76	0,68	2,38
HTTP wskaźnik czasu sesji	HST [s]	2,56	3,06	2,59	2,61
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP	HIST (DL) [ms]	455,00	417,00	492,00	626,00
Wskaźnik nieukończonych sesji	HSFR [%]	2,36	4,71	0,71	2,24
Wskaźnik opóźnienia pakietów danych	RTT [ms]	97,70	129,45	105,54	93,66
Współczynnik utraty pakietów	IPLR [%]	6,00	7,88	1,78	1,95
Wskaźnik zmienności opóźnienia	IPDV [ms]	22,81	25,90	22,02	25,56
YouTube prawidłowe pobranie klipu	YSVD [%]	99,66	98,72	99,30	99,88
YouTube wskaźnik czasu do pierwszej ramki wideo	YRSD [s]	1,41	2,00	1,58	1,37
YouTube wskaźnik degradacji wideo	YF [%]	1,97	6,20	3,25	1,82
DNS wskaźnik czasu rozwiązania nazw domenowych	DHNRT [s]	0,43	0,29	0,28	0,34

Tabela 8. Zestawienie wyników badań – cała Polska

Uzyskane wyniki badań pokazują wysoka jakość usług telekomunikacyjnych oferowanych przez polskich operatorów.

Usługi połączeń głosowych są realizowane z prawdopodobieństwem 99% i lepszym. Połączenia są zestawiane w krótkim czasie i rzadko zrywane (poniżej 1% połączeń).

Bardziej zróżnicowane wyniki uzyskano dla usługi transmisji danych. Możemy tu zauważyć wyraźnie lepsze wyniki sieci Plus, za którą z podobnymi wynikami plasują się Orange i T-Mobile. Wyniki Play są w tej kategorii najłabsze.

W przypadku dodatkowo badanych usług przeglądania stron WWW (http browsing) i oglądania klipów video wyniki operatorów są zbliżone. W przypadku sieci Plus uwagę zwraca najlepszy wynik dla wskaźników IPLR i HSFR, natomiast sieci Orange i T-Mobile mogą się pochwalić najmniejszym stopniem degradacji sygnału wideo określanym wskaźnikiem YF.

Wyniki badań zagregowane dla Aglomeracji

W tabeli 9 zebrano wyniki badań jakości usług telekomunikacyjnych zagregowane dla Aglomeracji (GOP, Szczecin, Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Trójmiasto, Wrocław).

		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wskaźnik skuteczności połączeń telefonicznych	CSSR [%]	99,61	99,53	99,37	99,48
Wskaźnik czasu zestawienia połączenia	CST [s]	4,00	4,07	3,37	3,58
Wskaźnik połączeń przerwanych	DCR [%]	0,19	0,05	0,62	0,13
Wskaźnik jakości mowy	MOS_PI [%]	99,85	100,00	99,79	99,98
Wskaźnik prędkości transmisji danych DL	MDR_DL [Mb/s]	20,83	13,48	31,31	22,70
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP DL	HIST [ms]	398,00	379,00	354,00	240,00
Wskaźnik nieukończonych sesji DL	HSFR [%]	0,76	1,13	0,04	1,04
Wskaźnik prędkości transmisji danych UL	MDR_UL [Mb/s]	19,73	14,63	21,22	21,26
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP UL	HIST [ms]	138,00	212,00	92,00	216,00
Wskaźnik nieukończonych sesji UL	HSFR [%]	0,48	1,39	0,00	2,25
HTTP wskaźnik czasu sesji	HST [s]	2,38	2,94	2,32	2,30
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP	HIST (DL) [ms]	341,00	285,00	373,00	626,00
Wskaźnik nieukończonych sesji	HSFR [%]	0,80	1,18	0,00	2,70
Wskaźnik opóźnienia pakietów danych	RTT [ms]	61,32	107,39	86,66	58,45
Współczynnik utraty pakietów	IPLR [%]	1,84	2,33	0,31	0,58
Wskaźnik zmienności opóźnienia	IPDV [ms]	18,12	22,37	18,76	14,63
YouTube prawidłowe pobranie klipu	YSVD [%]	99,55	98,76	99,96	99,96
YouTube wskaźnik czasu do pierwszej ramki wideo	YRSD [s]	1,34	2,00	1,18	1,23
YouTube wskaźnik degradacji wideo	YF [%]	1,69	5,34	0,83	0,85
DNS wskaźnik czasu rozwiązania nazw domenowych	DHNRT [s]	0,21	0,16	0,20	0,14

Tabela 9. Zestawienie wyników badań – Aglomeracje

Uzyskane wyniki badań dla aglomeracji pokazują wysoka jakość usług telekomunikacyjnych oferowanych przez polskich operatorów.

Usługi połączeń głosowych są realizowane z prawdopodobieństwem 99% i lepszym. Połączenia są zestawiane w krótkim czasie i rzadko zrywane (poniżej 1% połączeń).

Bardziej zróżnicowane wyniki uzyskano dla usługi transmisji danych. Możemy tu zauważyć wyraźnie lepsze wyniki sieci Plus, za którą z podobnymi wynikami plasują się Orange i T-Mobile. Wyniki Play są w tej kategorii najgorsze. Wartości wskaźnika MDR_UL w sieciach Plus, Orange i T-Mobile są zbliżone pomimo tego, że Plus dysponuje dla LTE blokiem częstotliwości 20MHz wyłącznie dla siebie, a Orange i T-Mobile współdzielą 15MHz.

W przypadku dodatkowo badanych usług przeglądania stron WWW (http browsing) i oglądania klipów video najlepiej wypadła sieć Plus. W sieci Play odtwarzanie klipów wideo zaczynała się później niż u pozostałych operatorów (wskaźnik YRSD) i częściej występowała degradacja jakości odtwarzania (wskaźnik YF).

Wyniki badań zagregowane dla Miast

W tabeli 10 zebrano wyniki badań jakości usług telekomunikacyjnych zagregowane dla miast powyżej 50 tysięcy mieszkańców z wyłączeniem Aglomeracji.

		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wskaźnik skuteczności połączeń telefonicznych	CSSR [%]	99,65	99,71	99,52	99,68
Wskaźnik czasu zestawienia połączenia	CST [s]	4,66	3,95	3,35	4,14
Wskaźnik połączeń przerwanych	DCR [%]	0,13	0,19	0,43	0,03
Wskaźnik jakości mowy	MOS_PI [%]	99,81	100,00	99,54	99,89
Wskaźnik prędkości transmisji danych DL	MDR_DL [Mb/s]	23,00	13,36	25,48	24,12
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP DL	HIST [ms]	625,00	395,00	406,00	350,00
Wskaźnik nieukończonych sesji DL	HSFR [%]	0,69	0,87	0,15	0,26
Wskaźnik prędkości transmisji danych UL	MDR_UL [Mb/s]	16,34	12,45	17,59	16,74
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP UL	HIST [ms]	204,00	225,00	112,00	419,00
Wskaźnik nieukończonych sesji UL	HSFR [%]	0,26	2,43	0,73	1,65
HTTP wskaźnik czasu sesji	HST [s]	2,40	2,88	2,40	2,32
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP	HIST (DL) [ms]	415,00	329,00	451,00	540,00
Wskaźnik nieukończonych sesji	HSFR [%]	0,90	2,23	0,21	0,86
Wskaźnik opóźnienia pakietów danych	RTT [ms]	78,59	117,90	87,89	76,63
Współczynnik utraty pakietów	IPLR [%]	3,09	4,11	0,91	0,91
Wskaźnik zmienności opóźnienia	IPDV [ms]	19,22	23,66	19,24	17,68
YouTube prawidłowe pobranie klipu	YSVD [%]	99,78	98,49	99,79	100,00
YouTube wskaźnik czasu do pierwszej ramki wideo	YRSD [s]	1,28	1,94	1,57	1,24
YouTube wskaźnik degradacji wideo	YF [%]	1,24	6,66	3,04	0,97
DNS wskaźnik czasu rozwiązania nazw domenowych	DHNRT [s]	0,26	0,23	0,32	0,20

Tabela 10. Zestawienie wyników badań – Miasta

Uzyskane wyniki badań dla miast podobnie jak dla aglomeracji pokazują wysoka jakość usług telekomunikacyjnych oferowanych przez polskich operatorów.

Usługi połączeń głosowych są realizowane z prawdopodobieństwem 99% i lepszym. Połączenia są zestawiane w krótkim czasie i rzadko zrywane (poniżej 1% połączeń).

W przypadku usługi transmisji danych wyniki sieci Plus, Orange i T-Mobile są bardzo zbliżone. Wyniki Play są w tej kategorii najłabsze.

W przypadku dodatkowo badanych usług przeglądania stron WWW (http browsing) i oglądania klipów wideo wyniki są zbliżone.

W sieci Play odtwarzanie klipów wideo zaczynała się później niż u pozostałych operatorów (wskaźnik YRSD) i częściej występowała degradacja jakości odtwarzania (wskaźnik YF). Najlepsze wyniki dla jakości odtwarzania plików wideo uzyskały sieci Orange i T-Mobile.

Wyniki badań zagregowane dla Dróg

W tabeli 9 zebrano wyniki badań jakości usług telekomunikacyjnych zagregowane dla dróg, na których prowadzono pomiary.

		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wskaźnik skuteczności połączeń telefonicznych	CSSR [%]	98,28	99,15	97,68	98,83
Wskaźnik czasu zestawienia połączenia	CST [s]	4,65	4,34	3,55	4,04
Wskaźnik połączeń przerwanych	DCR [%]	0,73	0,63	1,30	0,59
Wskaźnik jakości mowy	MOS_PI [%]	99,58	99,62	99,11	99,40
Wskaźnik prędkości transmisji danych DL	MDR_DL [Mb/s]	14,06	9,82	16,33	13,55
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP DL	HIST [ms]	1 555,00	1 772,00	739,00	1 044,00
Wskaźnik nieukończonych sesji DL	HSFR [%]	3,88	13,65	1,27	2,18
Wskaźnik prędkości transmisji danych UL	MDR_UL [Mb/s]	7,20	6,84	9,57	8,24
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP UL	HIST [ms]	928,00	665,00	320,00	1 078,00
Wskaźnik nieukończonych sesji UL	HSFR [%]	3,38	13,20	1,56	3,43
HTTP wskaźnik czasu sesji	HST [s]	3,02	3,55	3,21	3,43
Wskaźnik czasu ustanowienia połączenia TCP/IP	HIST (DL) [ms]	674,00	794,00	711,00	730,00
Wskaźnik nieukończonych sesji	HSFR [%]	6,34	13,93	2,32	3,21
Wskaźnik opóźnienia pakietów danych	RTT [ms]	172,43	178,65	152,44	164,79
Współczynnik utraty pakietów	IPLR [%]	15,37	22,10	4,89	5,18
Wskaźnik zmienności opóźnienia	IPDV [ms]	33,78	34,75	29,88	50,69
YouTube prawidłowe pobranie klipu	YSVD [%]	99,66	99,03	97,73	99,60
YouTube wskaźnik czasu do pierwszej ramki wideo	YRSD [s]	1,69	2,12	2,19	1,72
YouTube wskaźnik degradacji wideo	YF [%]	3,32	7,14	7,18	4,32
DNS wskaźnik czasu rozwiązania nazw domenowych	DHNRT [s]	0,97	0,62	0,35	0,81

Tabela 11. Zestawienie wyników badań – drogi

Uzyskane wyniki badań dla dróg również pokazują wysoką jakość usług telekomunikacyjnych oferowanych przez polskich operatorów chociaż wskaźniki są niższe niż w miastach i aglomeracjach.

Usługi połączeń głosowych są realizowane z prawdopodobieństwem w okolicy 99%, połączenia są zestawiane w krótkim czasie i rzadko zrywane. Dla dróg jakość usług głosowych jest najniższa w sieci Plus, która ma najniższy wskaźnik CSSR i najwyższy DCR.

W przypadku usługi transmisji danych wyniki sieci Plus są najlepsze, Orange i T-Mobile są bardzo zbliżone. Wyniki Play są w tej kategorii najgorsze. Wydłużył się czas dostępu do usługi transmisji

danych w stosunku do agregacji miejskich, ale jest to naturalne dla pomiarów prowadzonych poza miastami.

Opóźnienia w transmisji pakietów są większe niż dla miast ze względu na większe użycie technologii 3G i 2G. W przypadku sieci Orange i Play wzrosły znacząco wskaźniki utraty pakietów.

W sieciach Play i Plus odtwarzanie klipów wideo zaczynała się później niż u pozostałych operatorów (wskaźnik YRSD) i częściej występowała degradacja jakości odtwarzania (wskaźnik YF). Sieć Plus uzyskała najniższą wartość wskaźnika YSVD.

Użycie technologii

W tabelach 12-19 przedstawiono zestawienie wyników pomiarów użycia w sieciach technologii do świadczenia badanych usług. Dane pomiarowe pochodzą z terminali testów i były zbierane w trakcie realizacji scenariuszy pomiarowych dla usług głosowych i transmisji danych.

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	0,00	0,00	0,00	0,00
		UMTS	95,51	96,34	95,48	94,50
		GSM	4,49	3,66	4,52	5,50

Tabela 12. Użycie technologii w usługach głosowych – cały kraj

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	77,89	83,15	94,19	78,08
		UMTS	21,98	16,75	5,59	21,55
		GSM	0,14	0,10	0,22	0,38

Tabela 13. Użycie technologii w usługach transmisji danych – cały kraj

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	0,00	0,00	0,00	0,00
		UMTS	98,91	99,87	97,11	98,70
		GSM	1,09	0,13	2,89	1,30

Tabela 14. Użycie technologii w usługach głosowych – Aglomeracje

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	95,66	96,90	99,39	96,62
		UMTS	4,32	3,10	0,61	3,33
		GSM	0,02	0,00	0,00	0,05

Tabela 15. Użycie technologii w usługach transmisji danych – Aglomeracje

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	0,00	0,00	0,00	0,00
		UMTS	98,23	99,07	97,17	97,63
		GSM	1,77	0,93	2,83	2,37

Tabela 16. Użycie technologii w usługach głosowych – Miasta

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	91,21	93,30	97,75	90,55
		UMTS	8,76	6,70	2,14	9,32
		GSM	0,03	0,00	0,11	0,13

Tabela 17. Użycie technologii w usługach transmisji danych – Miasta

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	0,00	0,00	0,00	0,00
		UMTS	86,28	86,87	90,61	83,51
		GSM	13,72	13,12	9,39	16,49

Tabela 18. Użycie technologii w usługach głosowych – Drogi

			Orange	Play	Plus	T-Mobile
Użycie technologii	[%]	LTE	38,48	52,21	83,10	38,27
		UMTS	61,11	47,44	16,27	60,63
		GSM	0,41	0,35	0,63	1,10

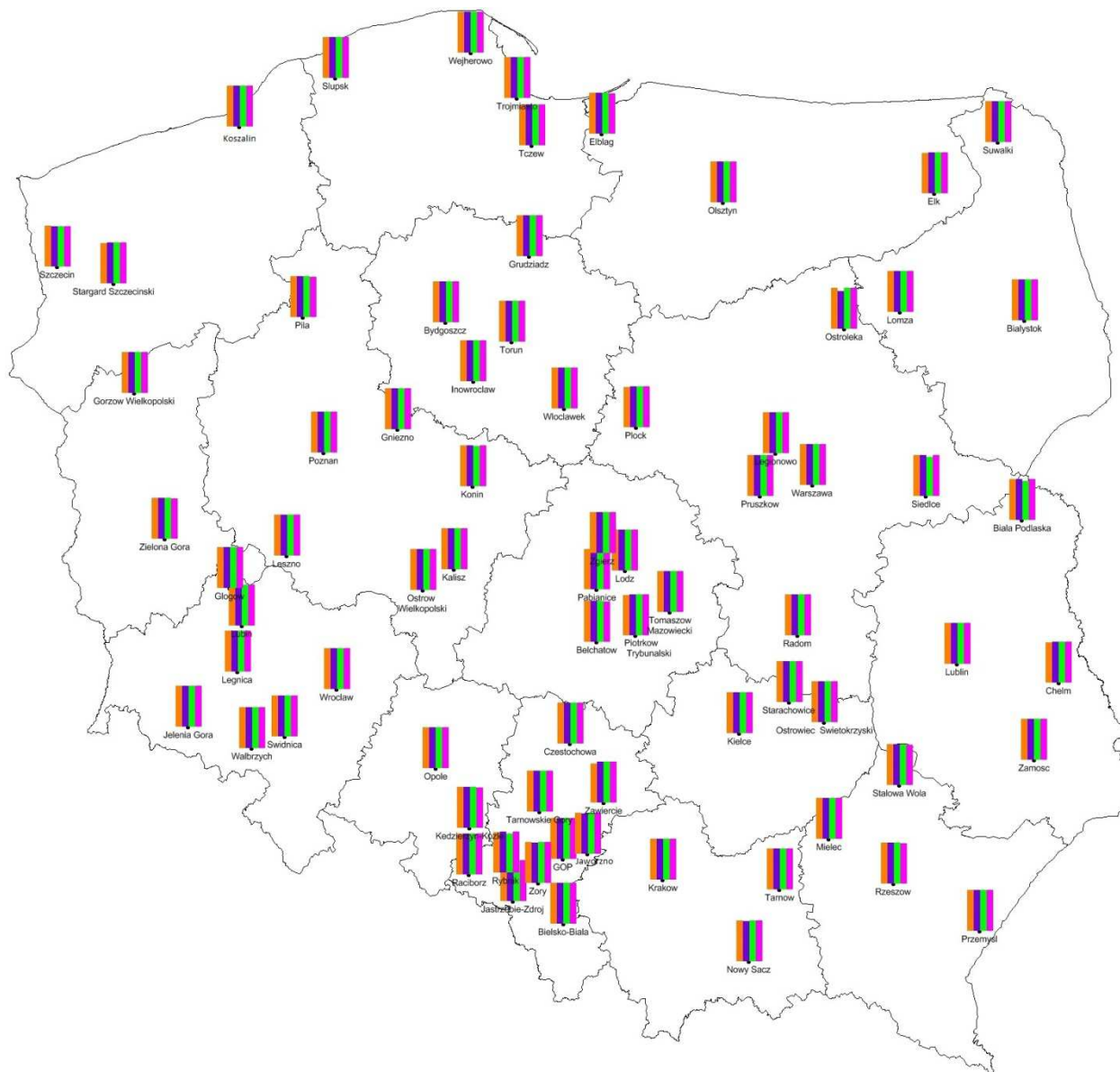
Tabela 19. Użycie technologii w usługach transmisji danych – Drogi

Wysokie użycie LTE dla transmisji danych ma miejsce dla wszystkich typów mierzonych obszarów i jest szczególnie dobrze widoczne w sieci Plus. W przypadku usług głosowych dominującą technologią jest technologia UMTS. Obydwa te fakty mają znaczenie dla analizy wyników pomiarów poziomu sygnału radiowego mierzonego przez terminal i jakości tego sygnału przedstawionych dla agregacji w tabelach 9-14, 25-30, 153-158 i 1079-1084 w Załączniku 1 do Raportu. Z punktu widzenia użycia technologii nie należy porównywać tych wyników dla technologii GSM, której użycie jest szczątkowe.

Użycie i dostępność różnych technologii przez operatorów nie przekłada się bezpośrednio na jakość świadczonych usług. Na kolejnych stronach zebrano na mapach porównanie osiągniętych przez operatorów wyników dla kluczowych wskaźników jakości określonych przez UKE. Celem takiej prezentacji wyników jest pokazanie dystrybucji jakości usług na obszarze Polski z równoczesnym zaprezentowaniem porównania osiągniętych wskaźników pomiędzy operatorami. Ze względu na skalę map i ilość umieszczonych na nich danych nie było możliwe pokazanie na nich dokładnych wartości liczbowych, które są dostępne w szczegółowych tabelach Załącznika 1. Dla porównania użyto wykresów słupkowych pokazujących relacje pomiędzy wynikami operatorów.

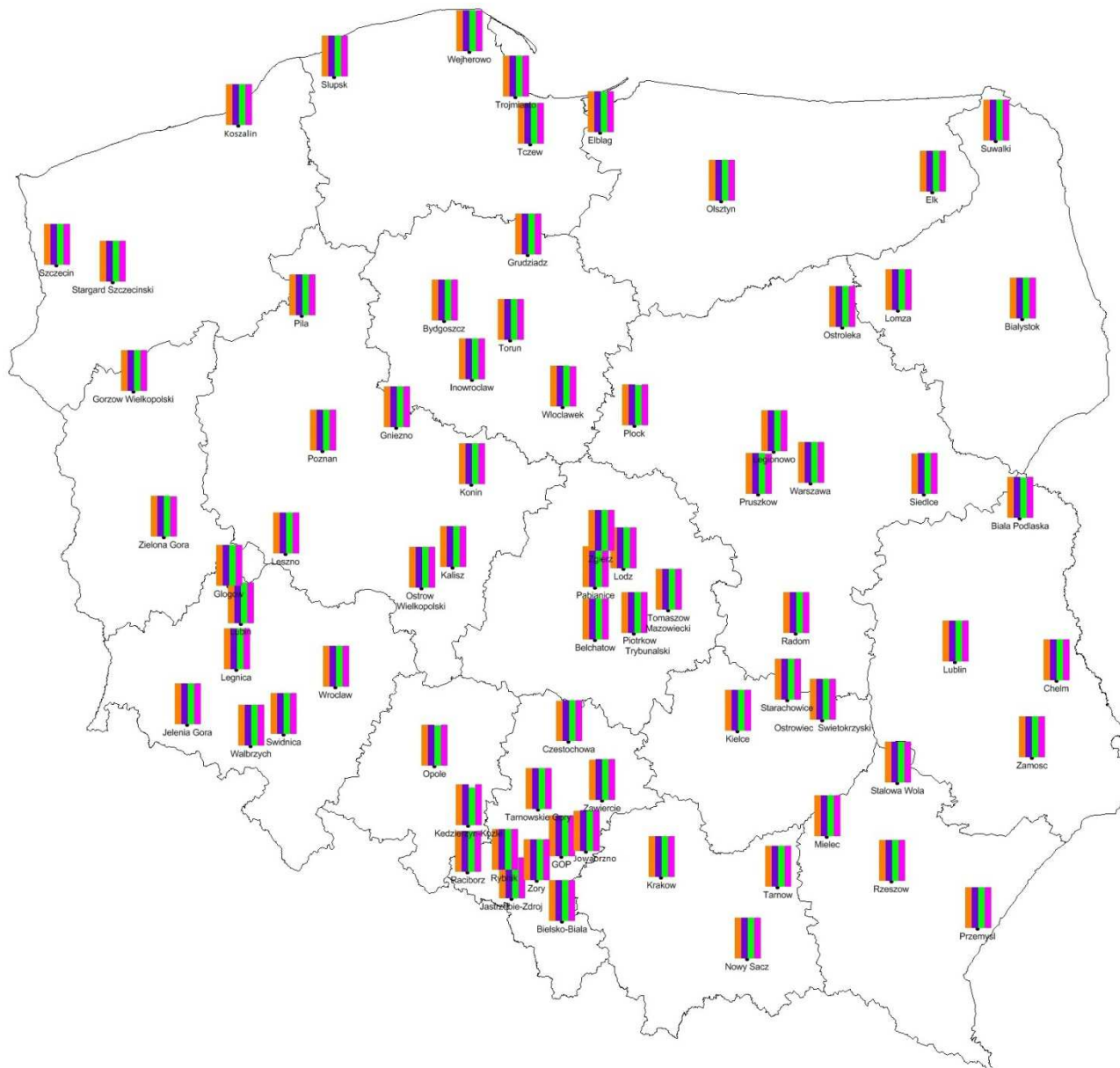
Mapa 3. Porównanie wskaźnika CSSR w Aglomeracjach i Miastach

Wartość wskaźnika CSSR jest na poziomie ponad 99% u wszystkich operatorów. Takie wyniki świadczą o bardzo wysokiej dostępności usług. Wskaźnik CSSR ze względu na wysokie uzyskane wartości nie jest wskaźnikiem różnicującym wyniki uzyskane przez operatorów.

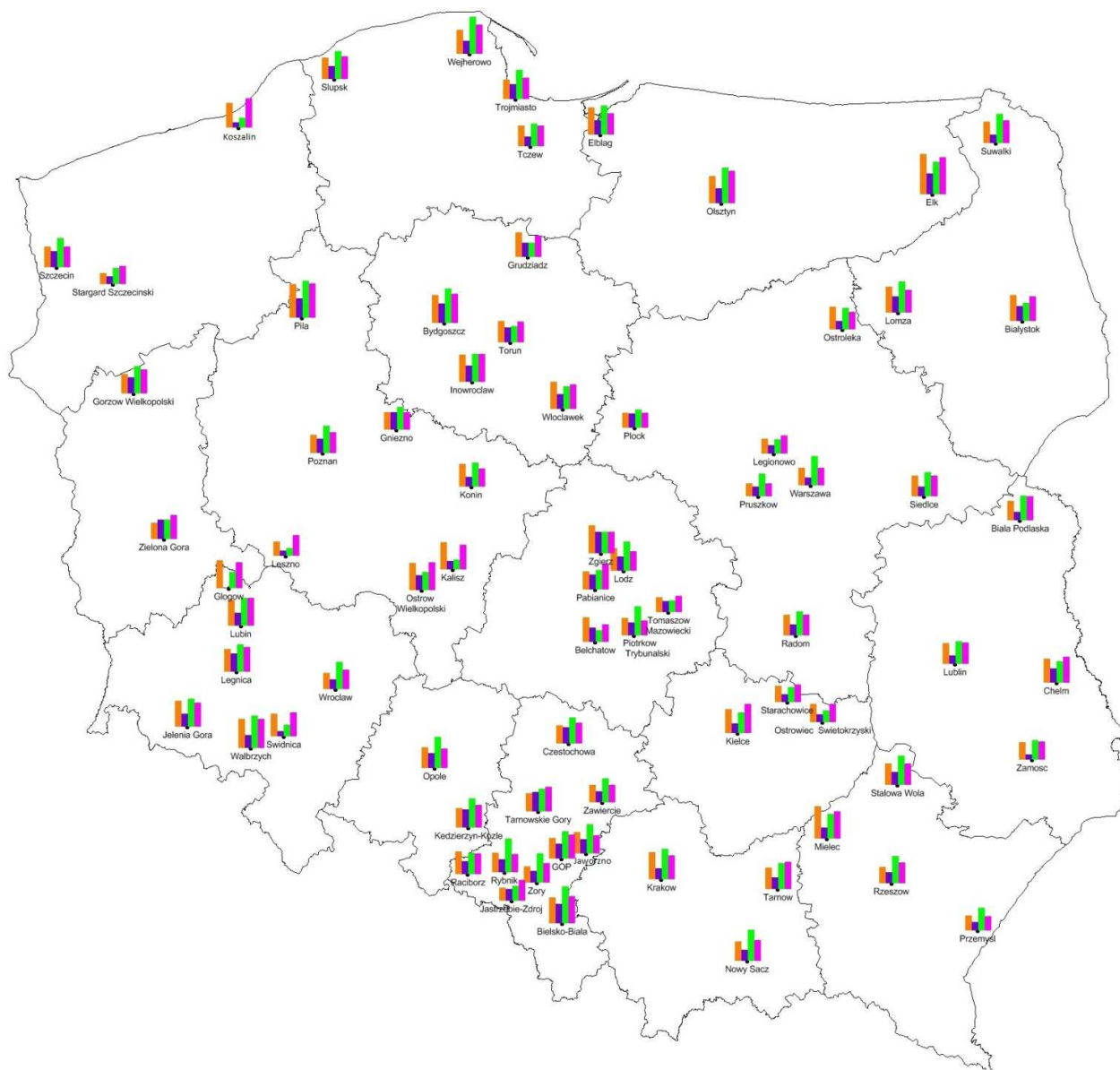

Mapa 5. Porównanie wskaźnika MOS_PI w Aglomeracjach i Miastach

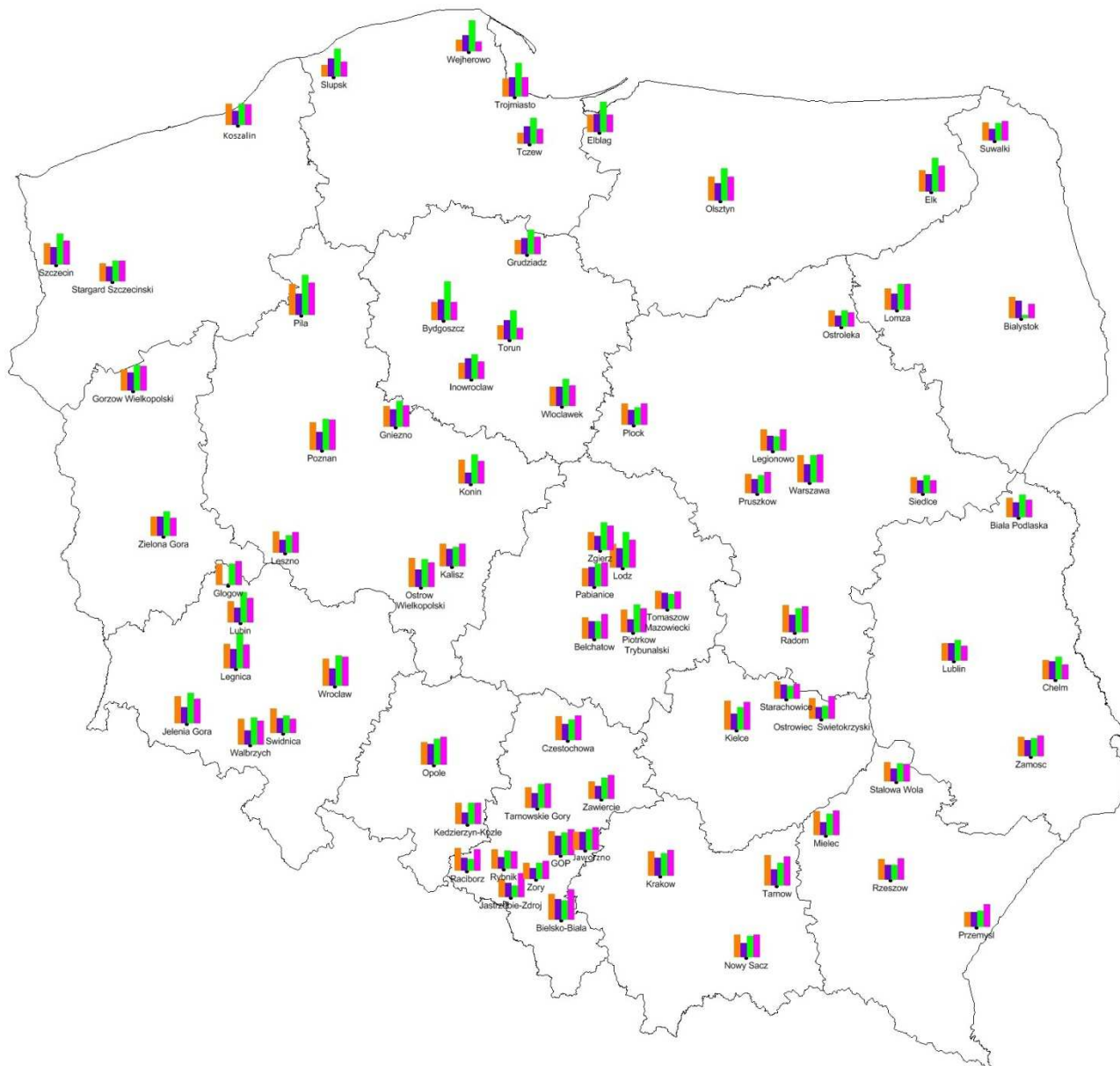
Wartość wskaźnika MOS_PI jest na poziomie ponad 99% u wszystkich operatorów. Należy zwrócić uwagę, że wartość wskaźnika odnosi się połączeń z jakością powyżej 3 pkt w skali MOS czyli wartości zadawalającej. Tak zdefiniowany wskaźnik nie różnicuje operatorów pod kątem uzyskanych wyników.

Mapa 6. Porównanie wskaźnika MDR_DL w Aglomeracjach i Miastach

Wyniki dla wskaźnika MDR_DL nie są takie oczywiste jak można byłoby oczekiwać po analizie użycia technologii. Pomimo szerszej dostępności technologii i szerszego bloku częstotliwości przewaga Plus nie jest wyraźnie zaznaczona i w wielu miejscach inni operatorzy osiągnęli lepsze wyniki. Korzystające ze wspólnej sieci Orange i T-Mobile uzyskują zwykle podobne do siebie wyniki tam gdzie terminale testowe korzystały z sieci LTE. Najniższe średnie wyniki wskaźnika MDR_DL uzyskiwał Play.

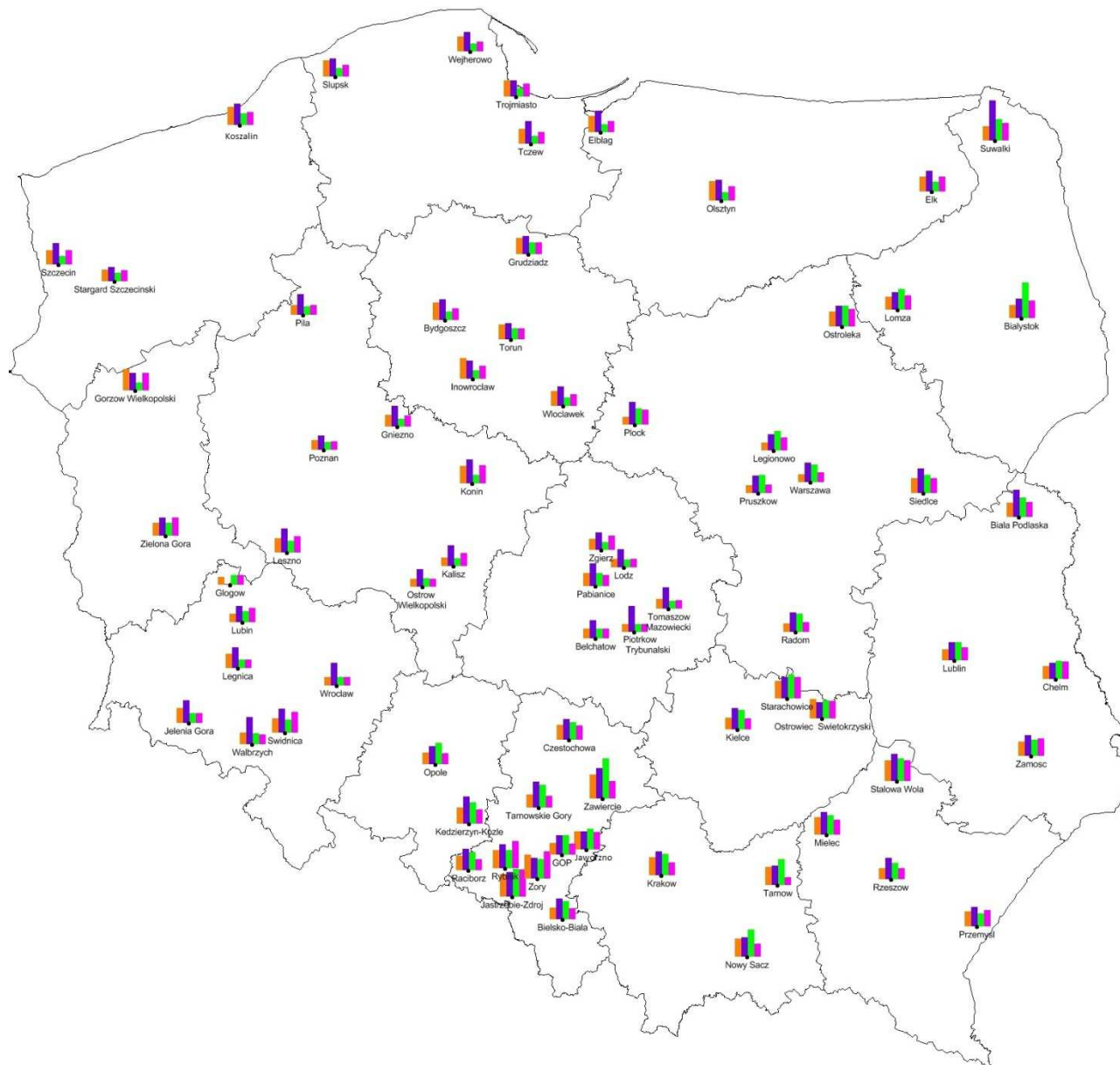
Mapa 7. Porównanie wskaźnika MDR_UL w Aglomeracjach i Miastach

W przypadku wskaźnika MDR_UL przewaga sieci Plus jest bardziej zauważalna i sieć tak ma wyniki relatywnie lepsze niż dla MDR-DL. Porównanie wyników pozostałych operatorów wygląda podobnie jak dla wskaźnika MDR-DL.

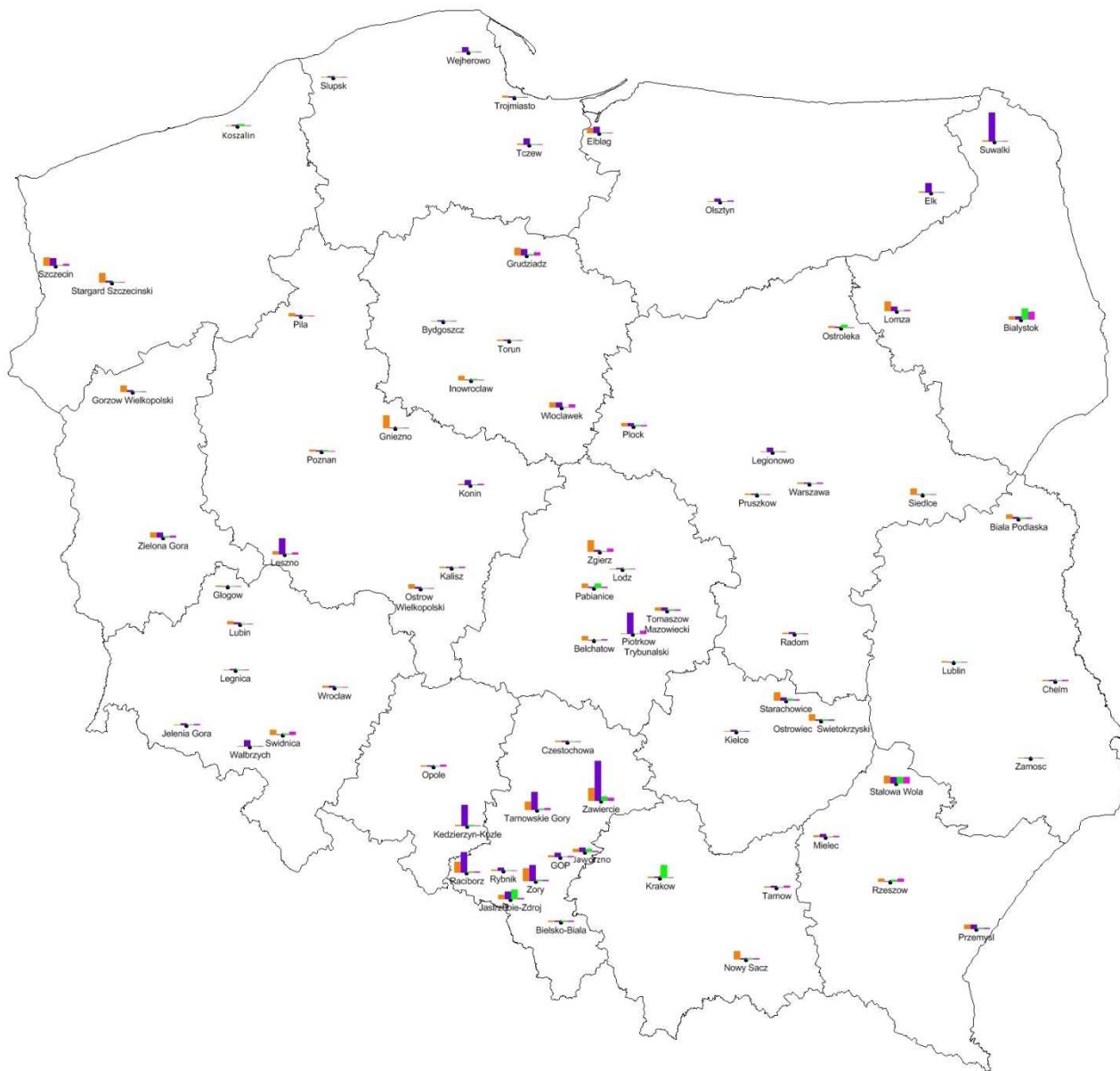

Mapa 8. Porównanie wskaźnika RTT w Aglomeracjach i Miastach

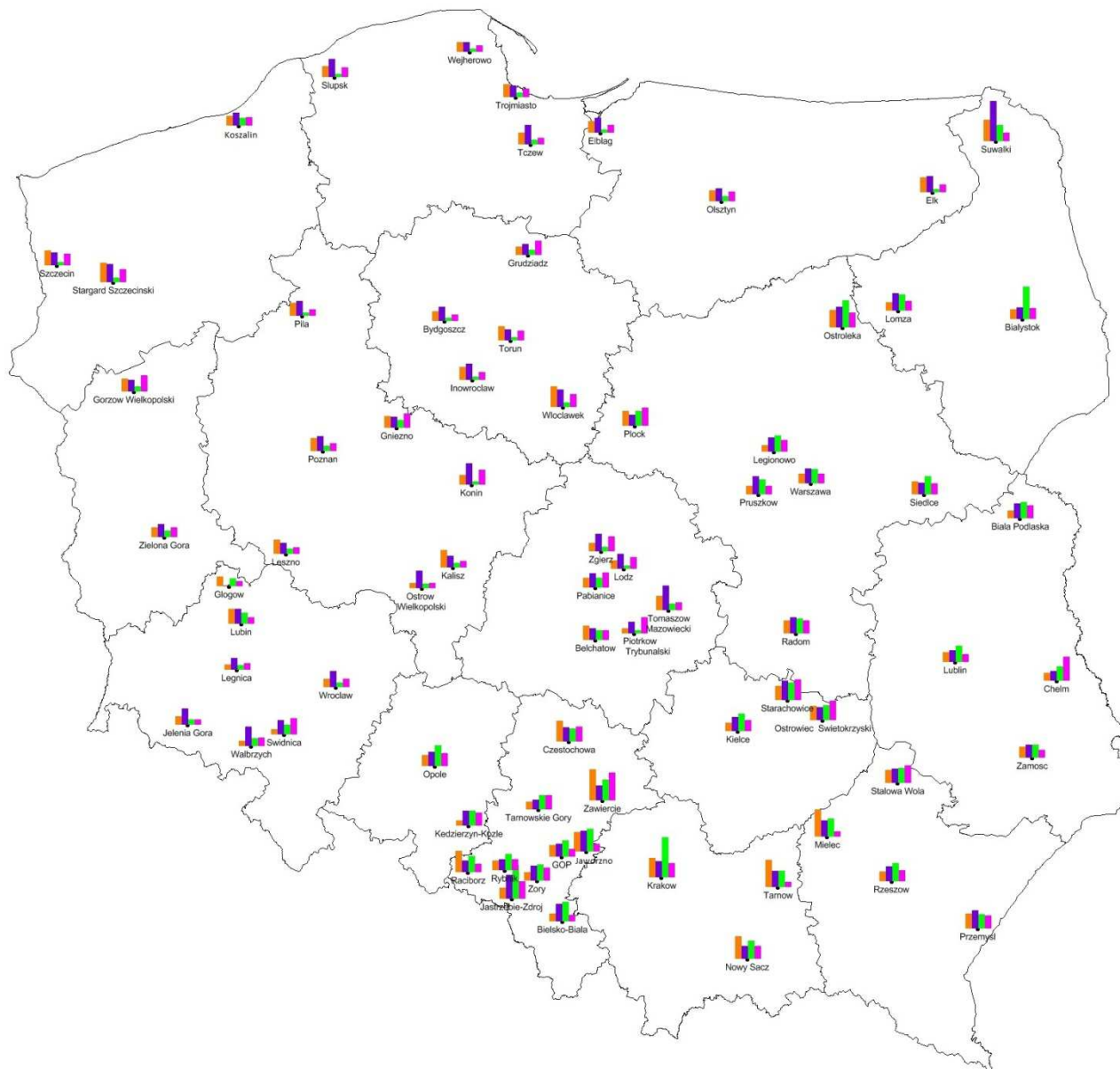
Najdłuższe średnie czasy RTT zostały zmierzone w sieci Play dla większości miast. Niemniej jednak wyniki osiągnięte przez pozostałych operatorów znacznie poniżej 100ms można uznać z dobry wynik.

Mapa 9. Porównanie wskaźnika IPLR w Aglomeracjach i Miastach

Wyniki dla tego wskaźnika kształtują się na niskim poziomie. Zwiększone wartości zaobserwowano w kilku miastach dla sieci Play. W niektórych miastach na obszarze GOP podwyższone wartości raportowali też pozostali operatorzy.

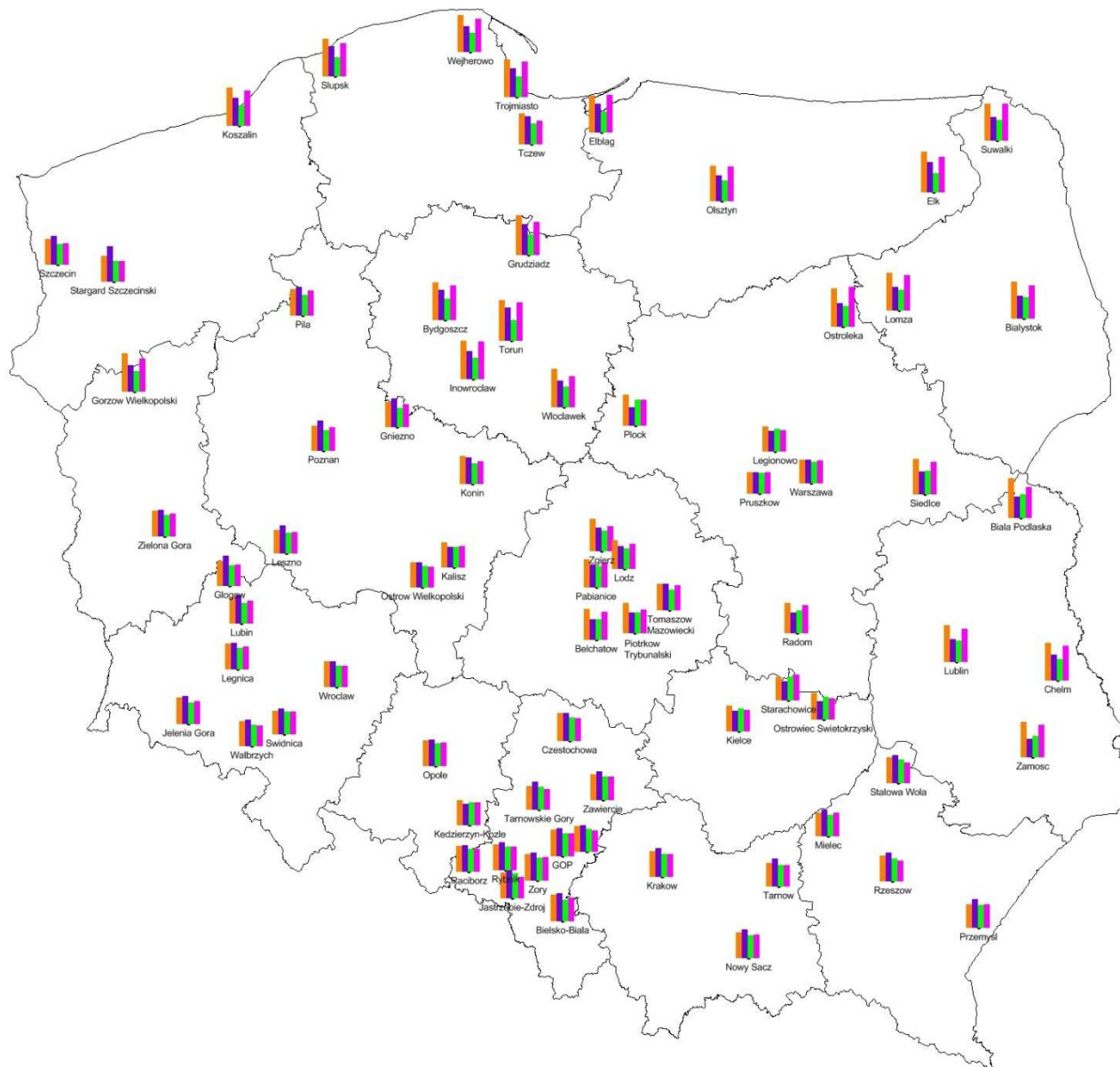
Mapa 9. Porównanie wskaźnika IPDV w Aglomeracjach i Miastach

Podwyższone wartości wskaźnika IPDV zmierzono we wszystkich sieciach na obszarze GOP i województwa małopolskiego. W licznych miejscach najslabsze wyniki zostały uzyskane przez Play.

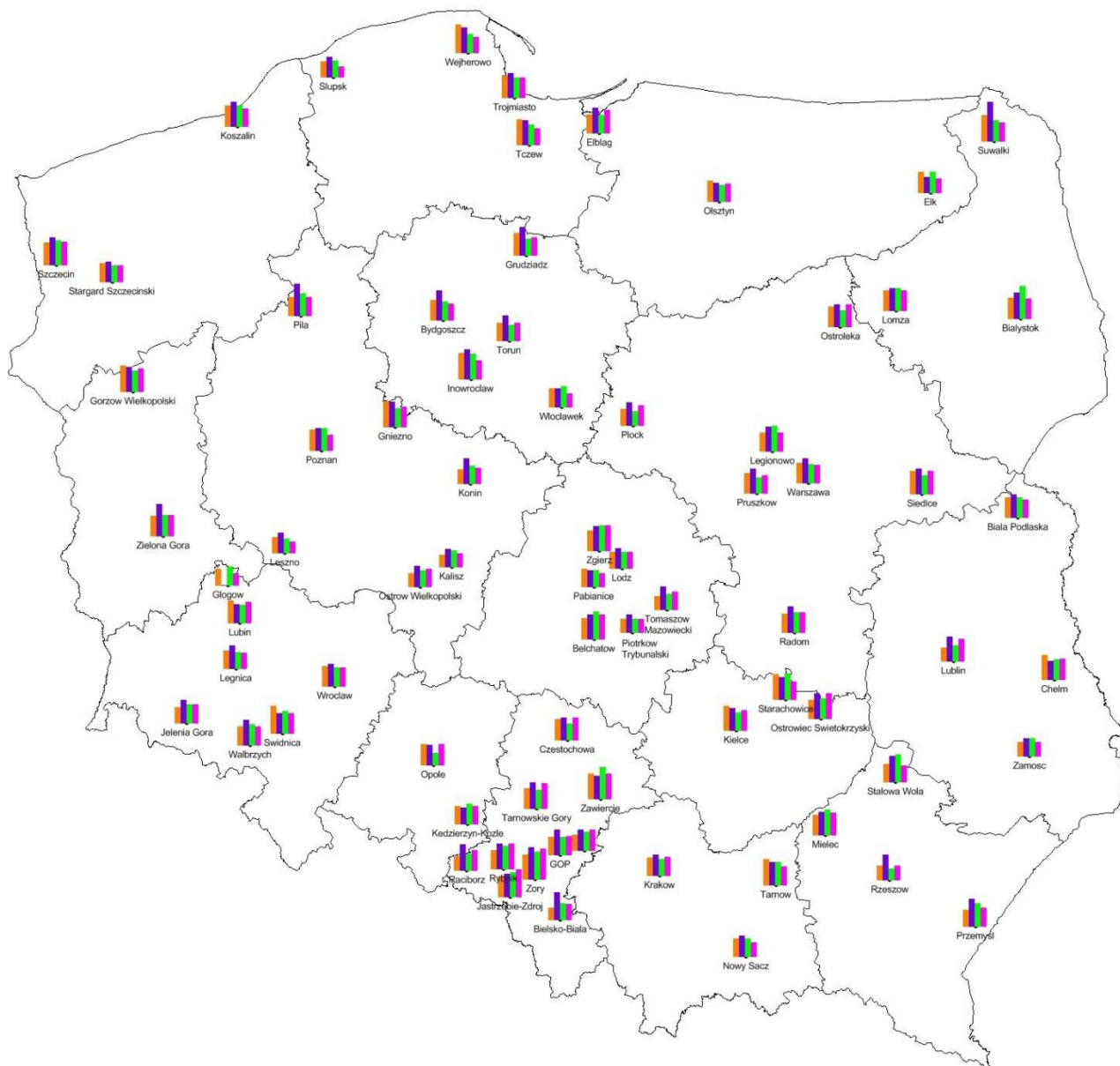

Mapa 10. Porównanie wskaźnika CST w Aglomeracjach i Miastach

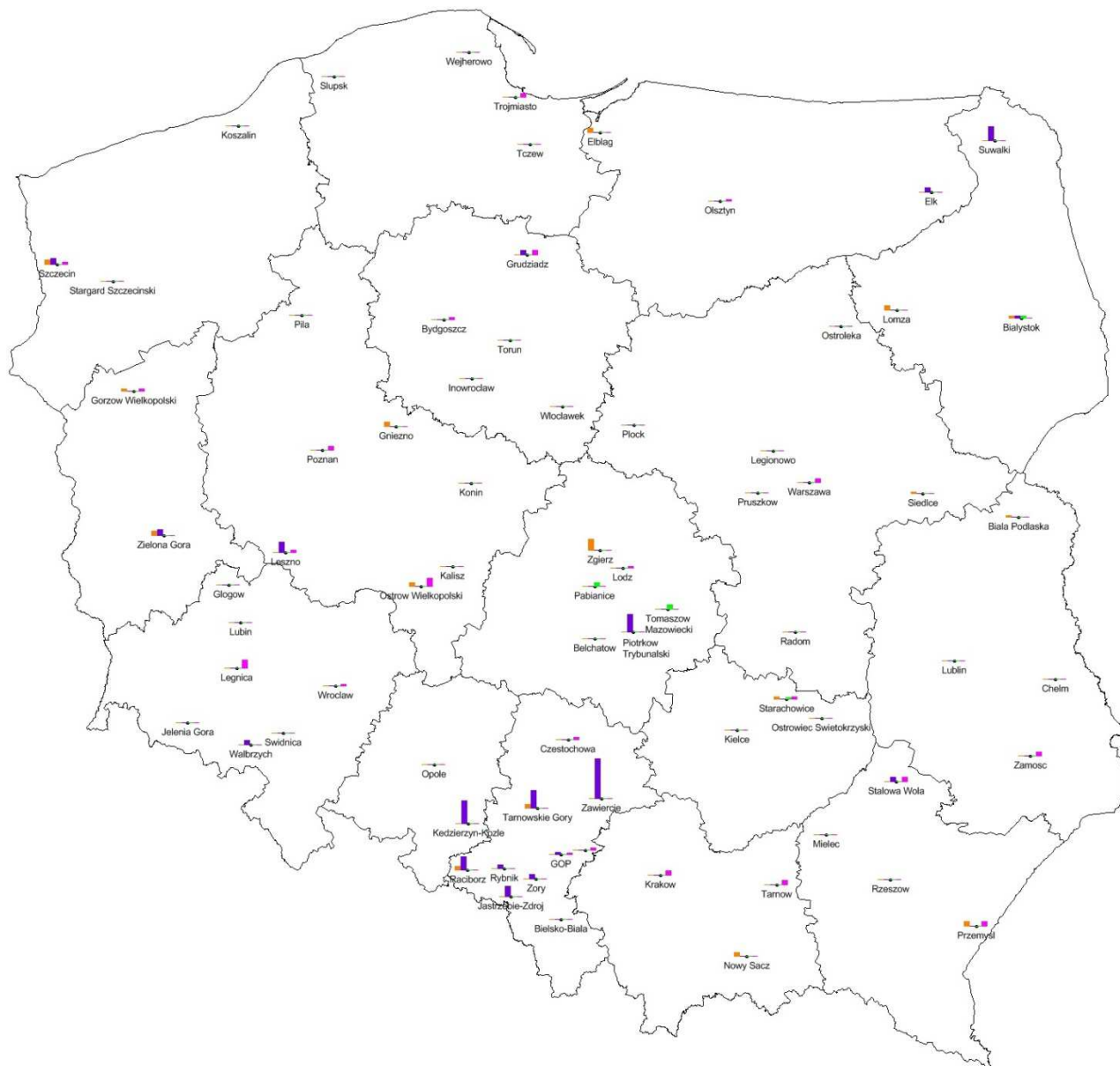
Pomierzone wartości wskaźnika CST kształtują się w większości mierzonych lokalizacji w okolicach 4s u wszystkich operatorów. Wyższe wartości występują w sieciach Orange i T-Mobile w województwach północnych i wschodnich.

Mapa 11. Porównanie wskaźnika HST Browsing w Aglomeracjach i Miastach

Pomierzone wartości wskaźnika HST zawierają się w większości mierzonych lokalizacji w okolicach 2-3s u wszystkich operatorów. Wskaźnik HST Browsing jest to czas w jakim ładuje się kompletna testowa strona WWW.

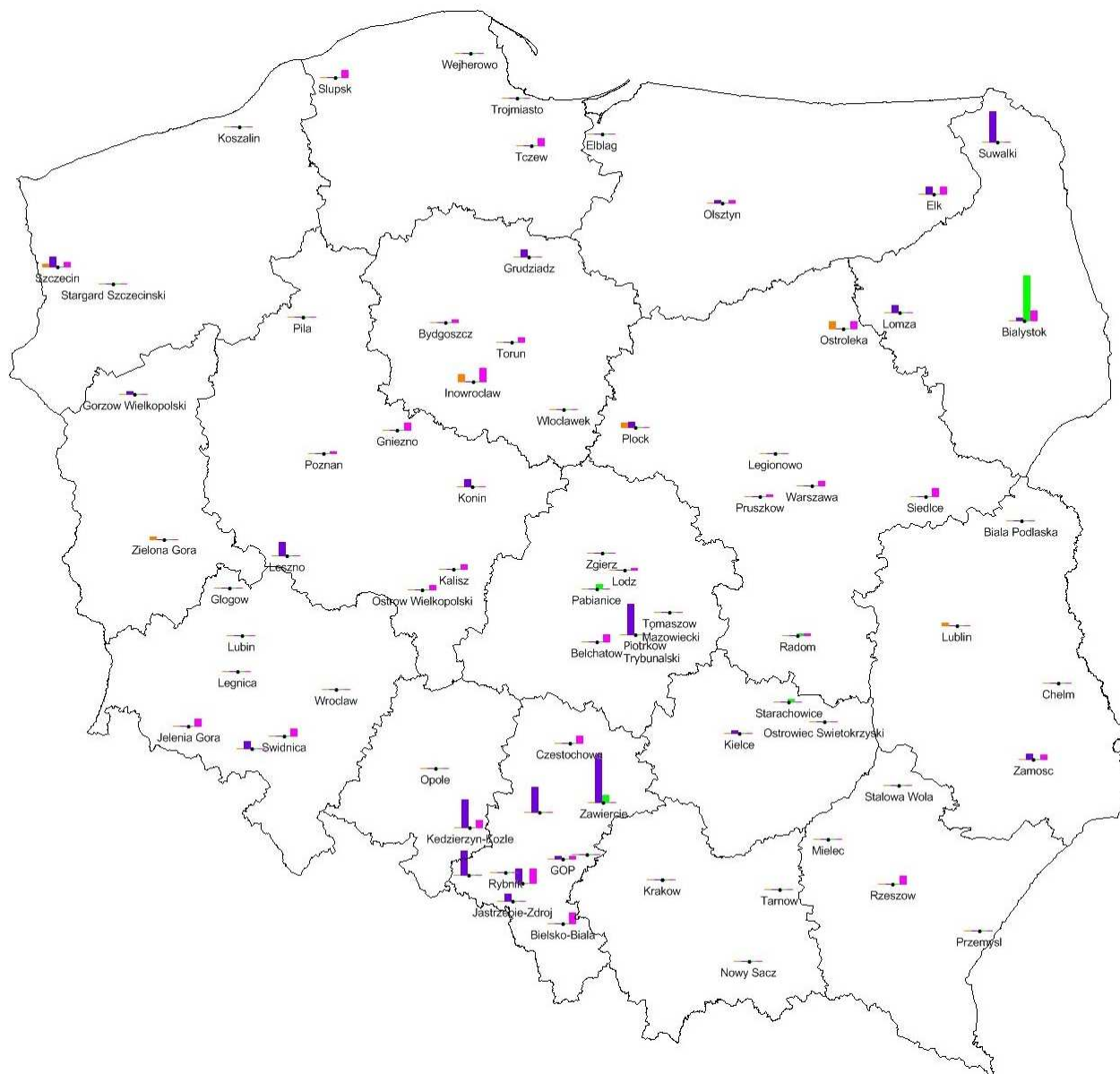
Mapa 11. Porównanie wskaźnika HSFR Browsing w Aglomeracjach i Miastach

Wskaźnik nieudanych (nieukończonych) sesji HTTP Browsing kształtuje się większości lokalizacji na poziomie niższym od 1%. Najwyższe wartości wskaźnika zmierzono w sieci Play. Najlepsze wyniki uzyskała sieć Plus.

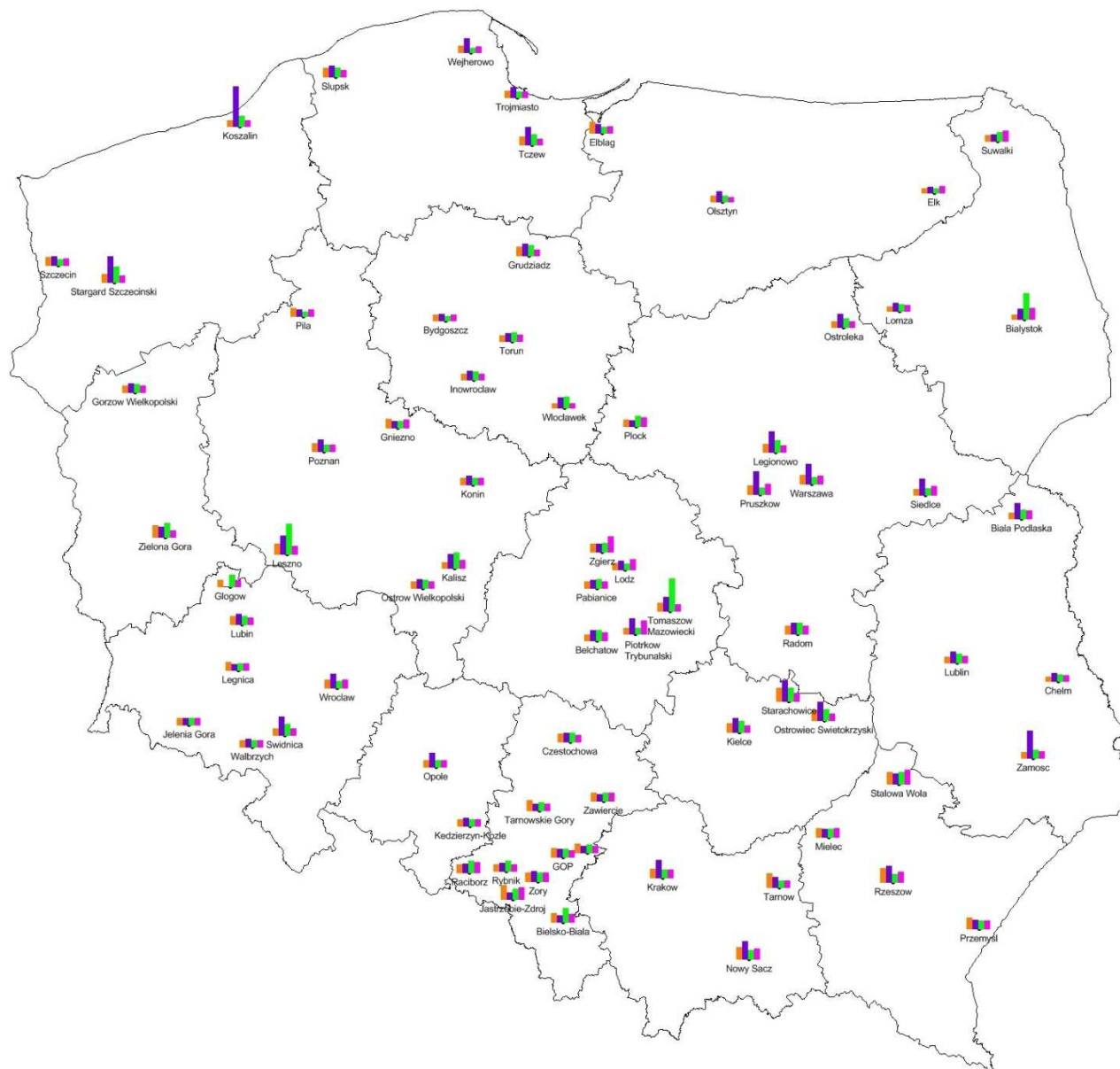
Mapa 13. Porównanie wskaźnika HSFR dla FDTT_UL w Aglomeracjach i Miastach

Wskaźnik nieudanych (nieukończonych) sesji transferu danych UL w większości lokalizacji jest na poziomie poniżej 1%. Najwyższe wartości wskaźnika zmierzono w sieci Play w Zawierciu (FDTT_DL=30%). Play osiągną najłabsze wyniki dla HSFR FDTT_DL. Szczególnie w województwach opolskim i śląskim poziom HSFR FDTT_DL wskaźniki uzyskiwane przez Play są znacznie gorsze niż u innych operatorów. Najlepsze wyniki uzyskała sieć Plus. Choć w Białymstoku zarejestrowano HSFR FDTT_DL=27,8%.

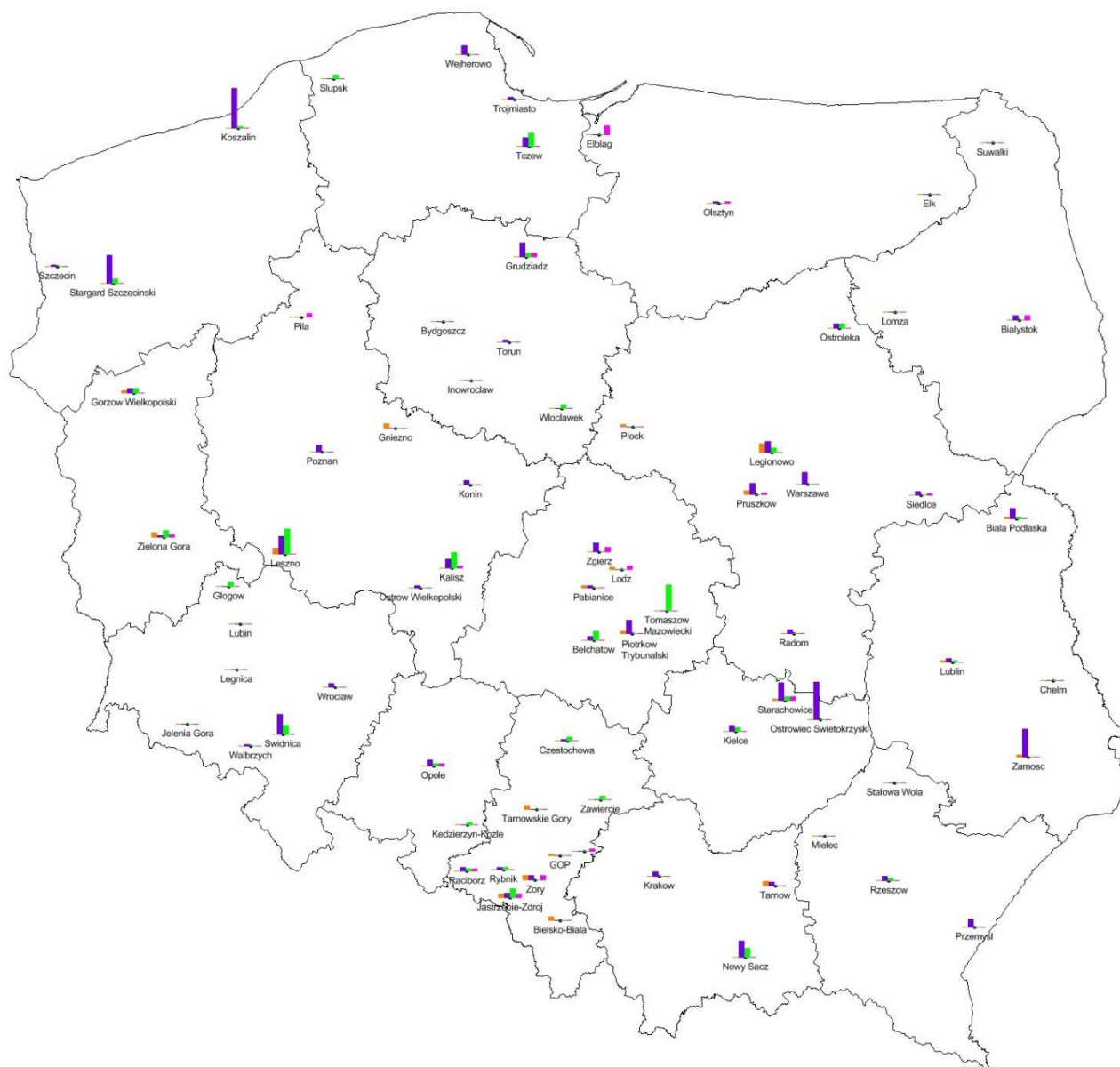

Mapa 14. Porównanie wskaźnika YRSD w Aglomeracjach i Miastach

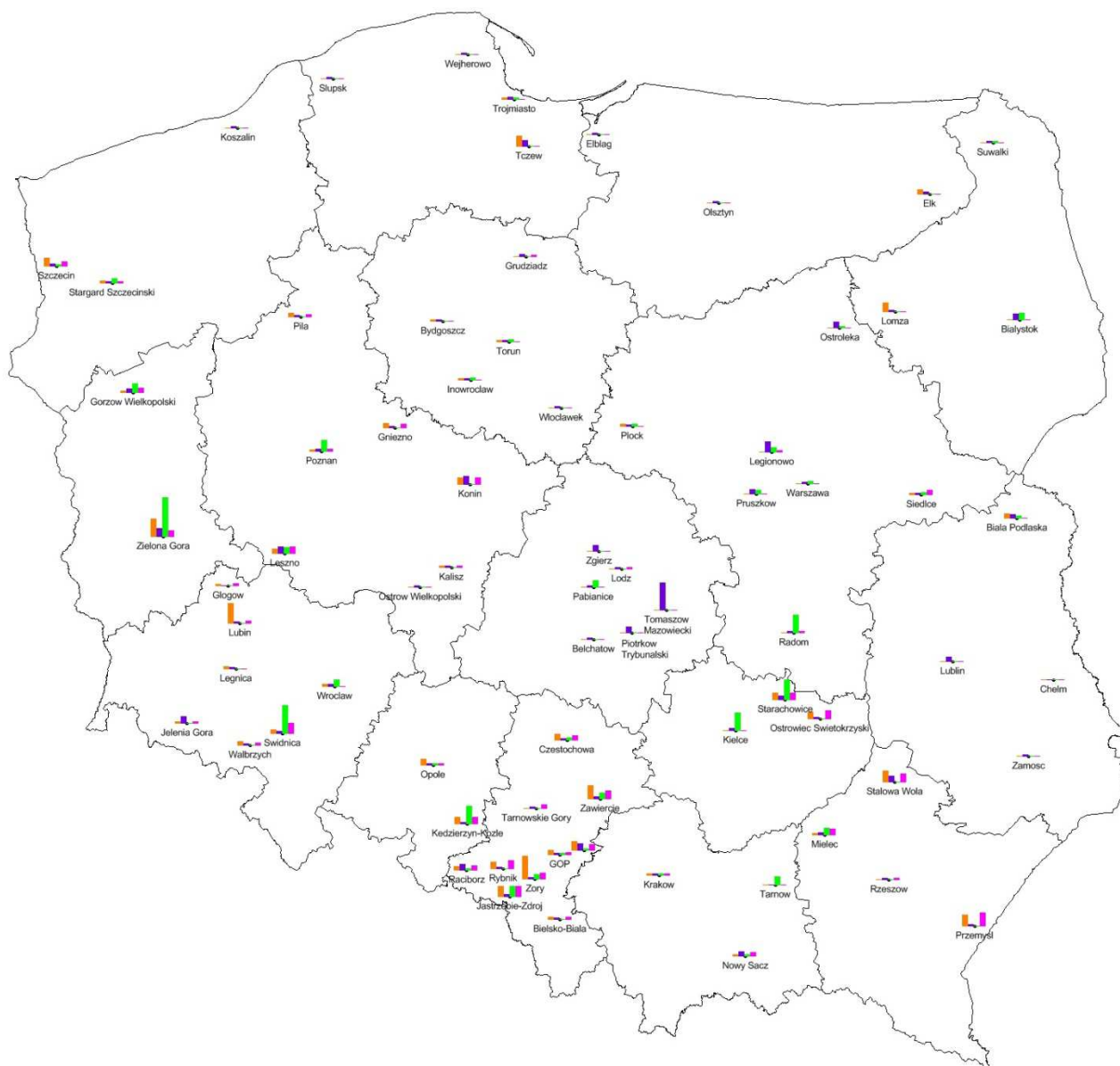
Wskaźnik YRSD to wskaźnik czasu do odtworzenia pierwszej ramki wideo z serwisu YuoTube. W większości testów uzyskiwano wyniki w okolicy 1,5 sekundy. Każdy z operatorów miał miasta gdzie zmierzone wartości wskaźnika były gorsze. Najczęściej w przypadku sieci Play, ale również w sieci Plus.

Mapa 15. Porównanie wskaźnika YF w Aglomeracjach i Miastach

Wskaźnik YF to wskaźnik określający jakość obrazu wideo poprzez odsetek testów wideo YouTube gdzie dla pojedynczego testu suma czasu zatrzymanego wideo (Freezing Time) przekracza wartość 500ms. Wskaźnik można interpretować, jako prawdopodobieństwo, że podczas wyświetlania klipu wideo nastąpi przerwa lub przerwy w wyświetlaniu wideo o łącznym czasie dłuższym niż 500ms. Wyniki operatorów kształtują się w okolicach kilku procent niemniej jednak w wielu miejscach wartość wskaźnika była o wiele wyższa i dochodząca czasami do kilkunastu procent w przypadku sieci Play i Plus.

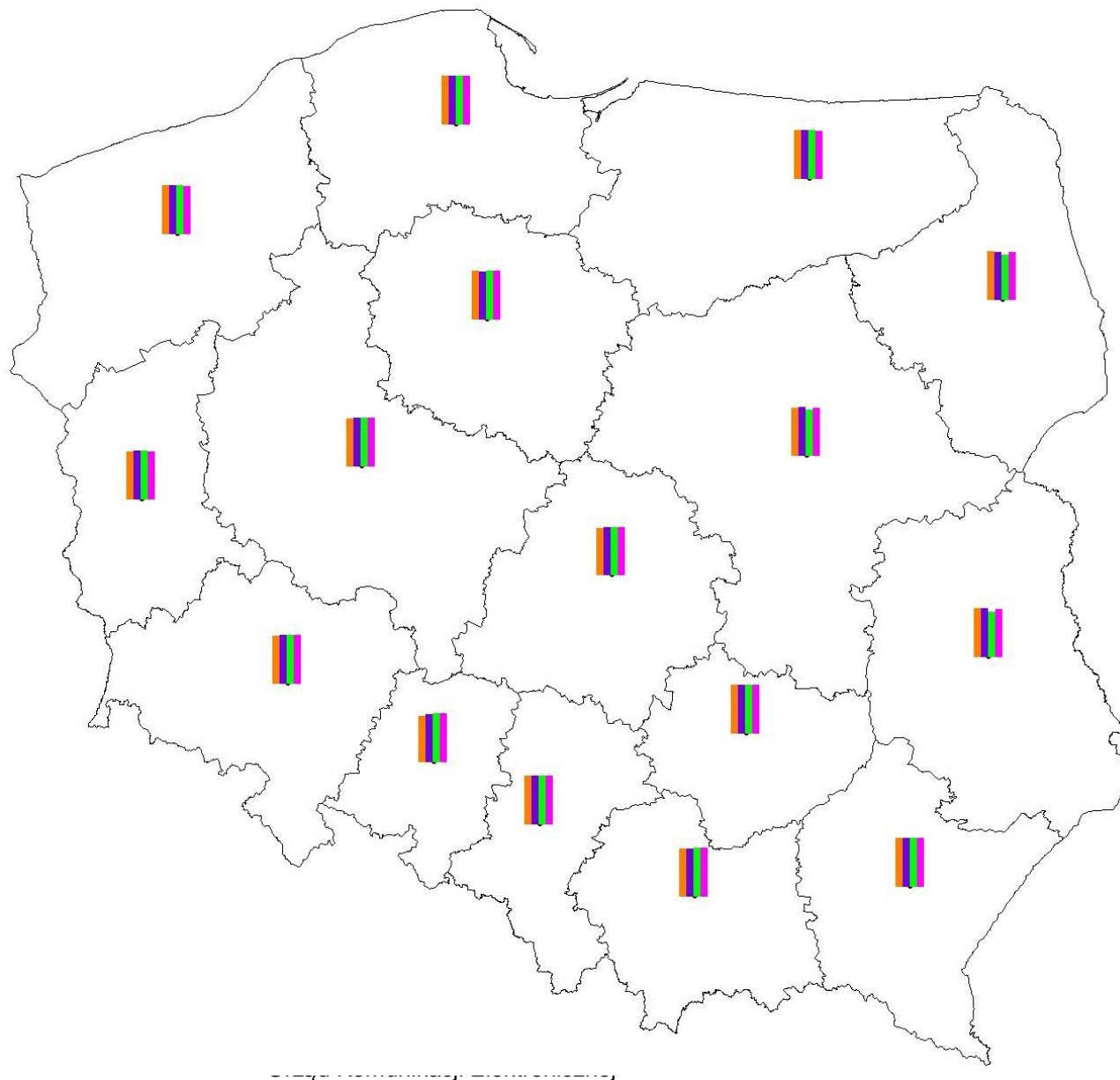
Mapa 16. Porównanie wskaźnika DHNRT w Aglomeracjach i Miastach

Wskaźnik DNHRT określa średni czas potrzebny na rozwiązanie nazwy domenowej. Średnie wartości uzyskane przez operatorów zawierają się w granicach 200 do 300 ms. W trakcie pomiarów zmierzono wyższe wartości w kilku miastach jak to widać na mapie.

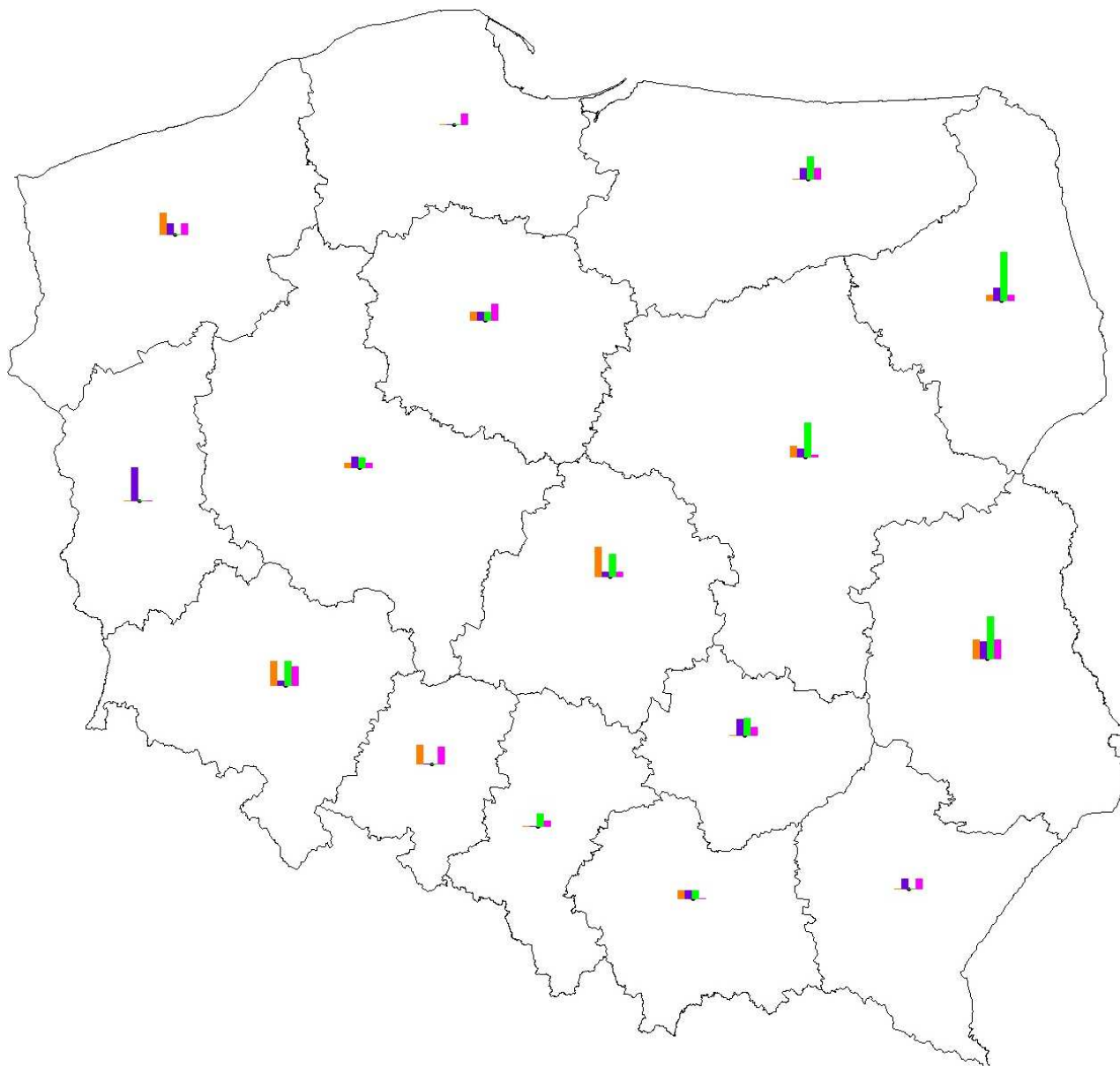

Mapa 17. Porównanie wskaźnika CSSR na drogach

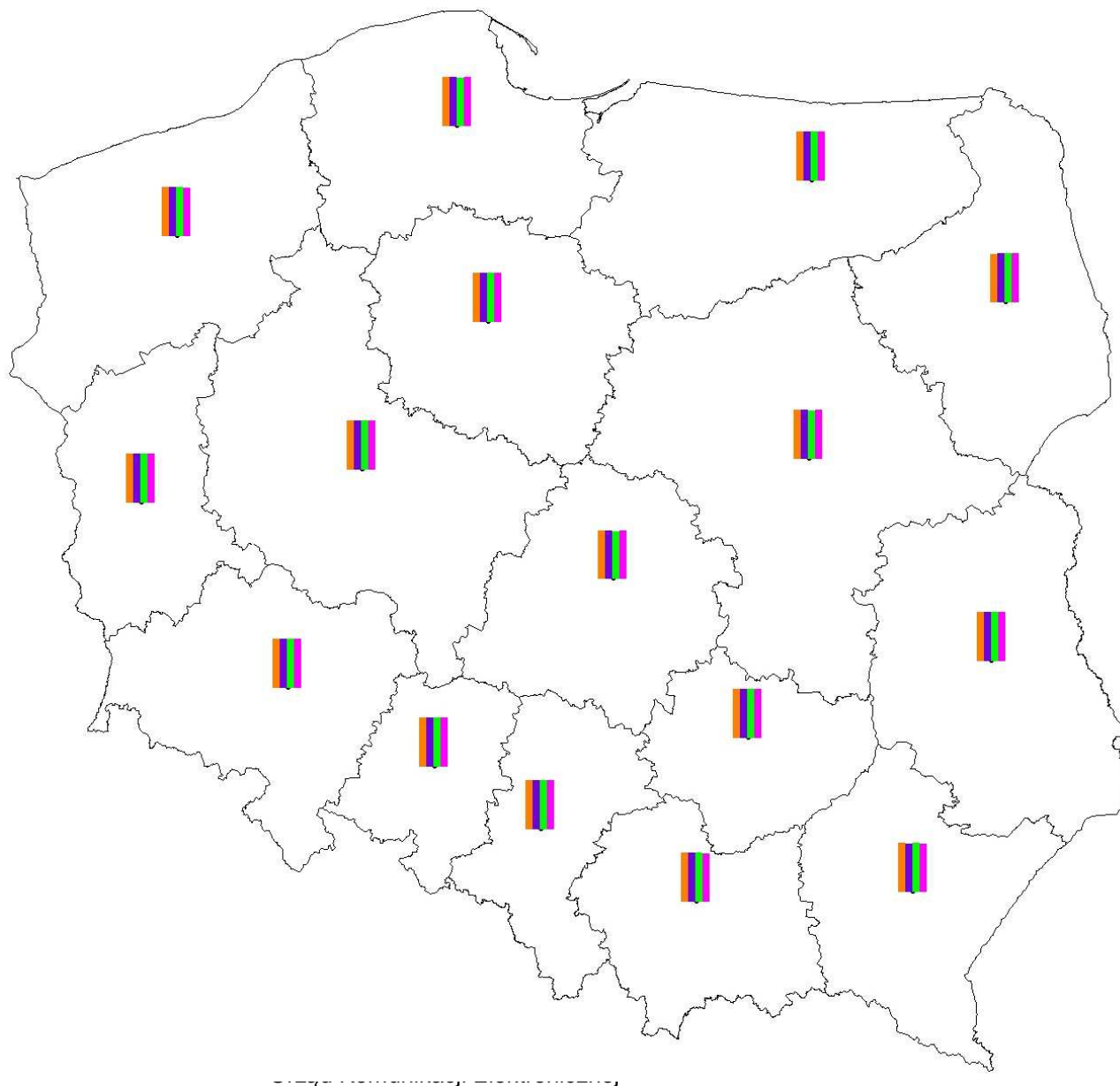
Wartość wskaźnika CSSR jest na poziomie ponad 99% u wszystkich operatorów. Takie wyniki świadczą o bardzo wysokiej dostępności usług. Wskaźnik CSSR ze względu na wysokie uzyskane wartości nie jest wskaźnikiem różnicującym wyniki uzyskane przez operatorów.

Mapa 18. Porównanie wskaźnika DCR na drogach

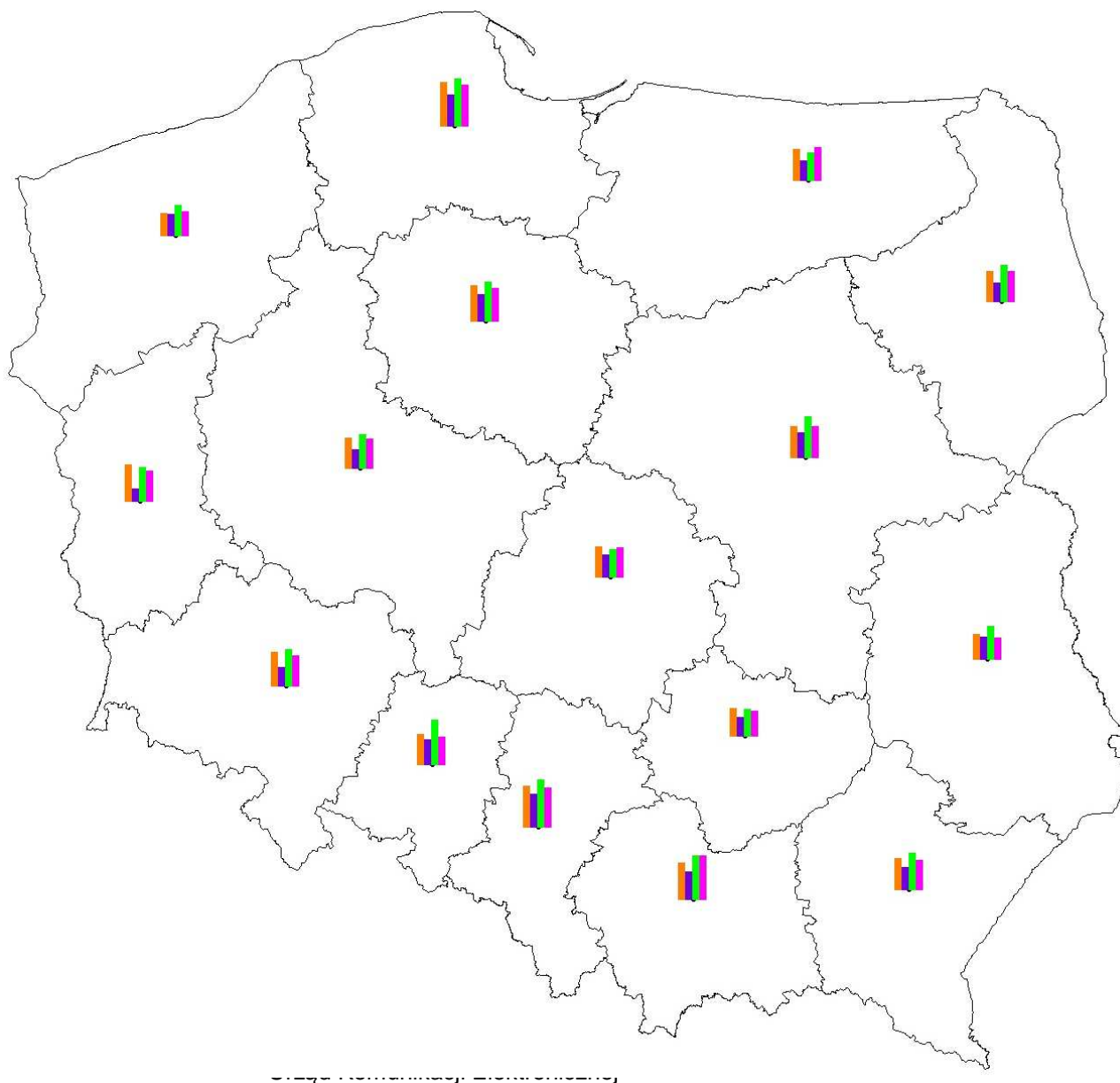
Wartość wskaźnika DCR jest na ogólnie niskim poziomie poniżej 1%. Można zaobserwować w sieci Plus wyższe wartości tego wskaźnika dla województw wschodnich i centralnych. Play ma wysokie wartości w lubuskim,. Orange osiągnął słabsze wyniki w łódzkim, opolskim, zachodniopomorski i dolnośląskim. Dla wskaźnika DCR najlepsze wyniki osiągnął T-Mobile choć w kujawsko-pomorskim i pomorski ma wartości najwyższe.

Mapa 19. Porównanie wskaźnika MOS_{PI} na drogach

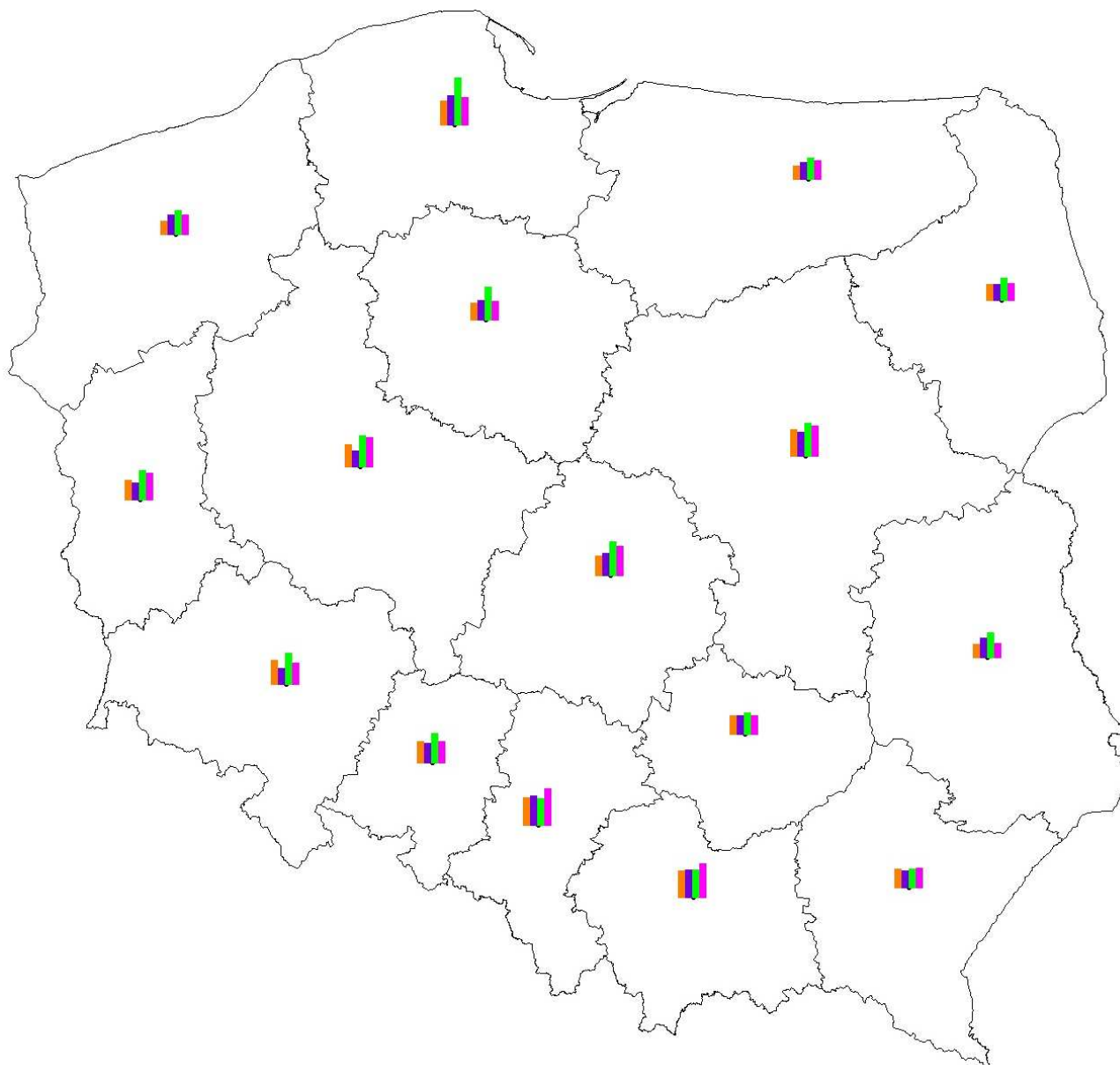
Wartość wskaźnika MOS_{PI} jest na poziomie ponad 99% u wszystkich operatorów. Należy zwrócić uwagę, że wartość wskaźnika odnosi się połączeń z jakością powyżej 3 pkt w skali MOS czyli wartości zadawalającej. Tak zdefiniowany wskaźnik nie różnicuje operatorów pod kątem uzyskanych wyników.

Mapa 20. Porównanie wskaźnika MDR_DL na drogach

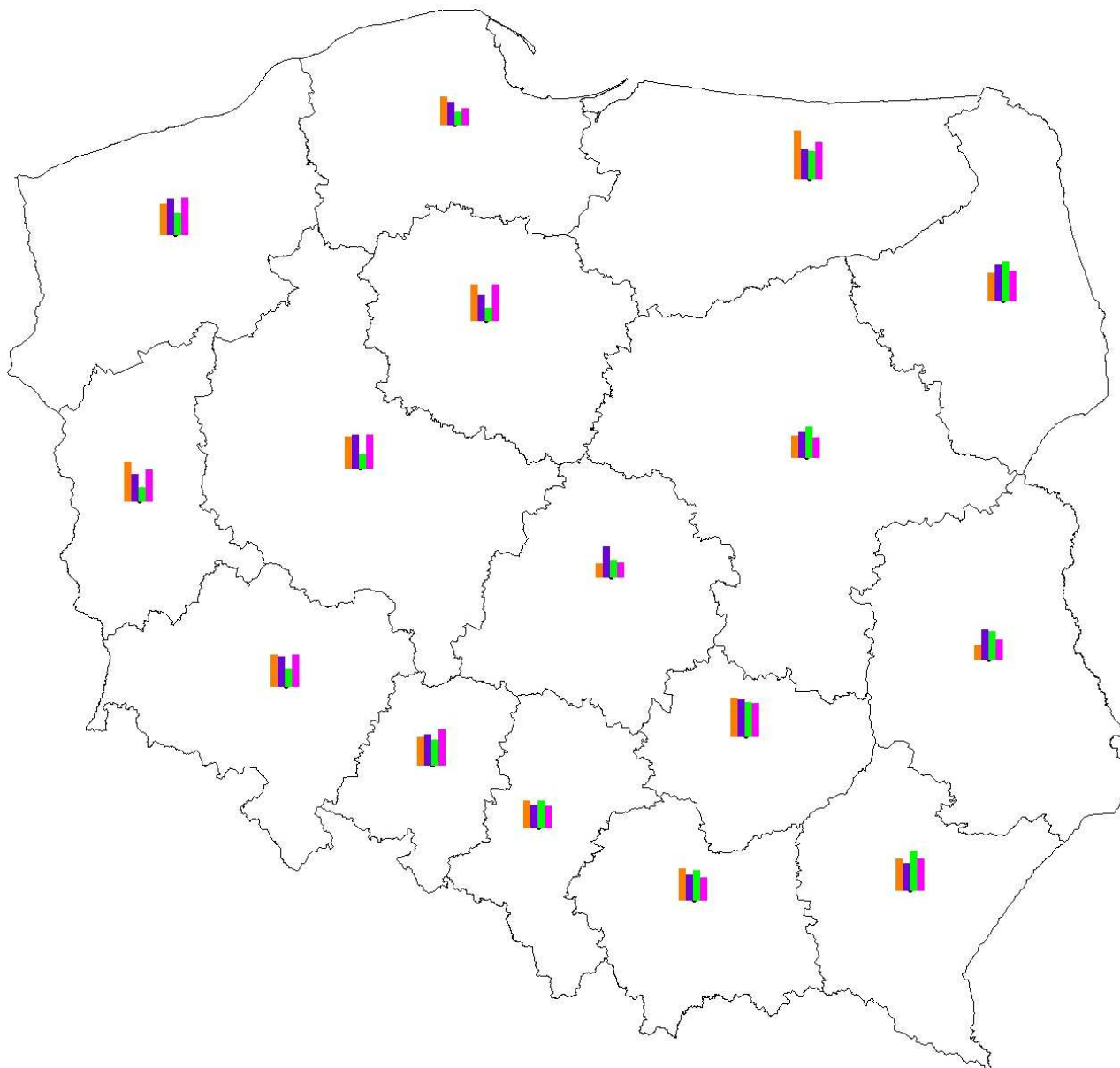
Wyniki dla wskaźnika MDR_DL nie są takie oczywiste jak można byłoby oczekiwać po analizie użycia technologii. Pomimo szerszej dostępności technologii i szerszego bloku częstotliwości przewaga Plus nie jest wyraźnie zaznaczona i w wielu miejscach inni osiągają podobne wyniki. Najniższe średnie wyniki wskaźnika MDR_DL uzyskiwał Play.

Mapa 21. Porównanie wskaźnika MDR_UL na drogach

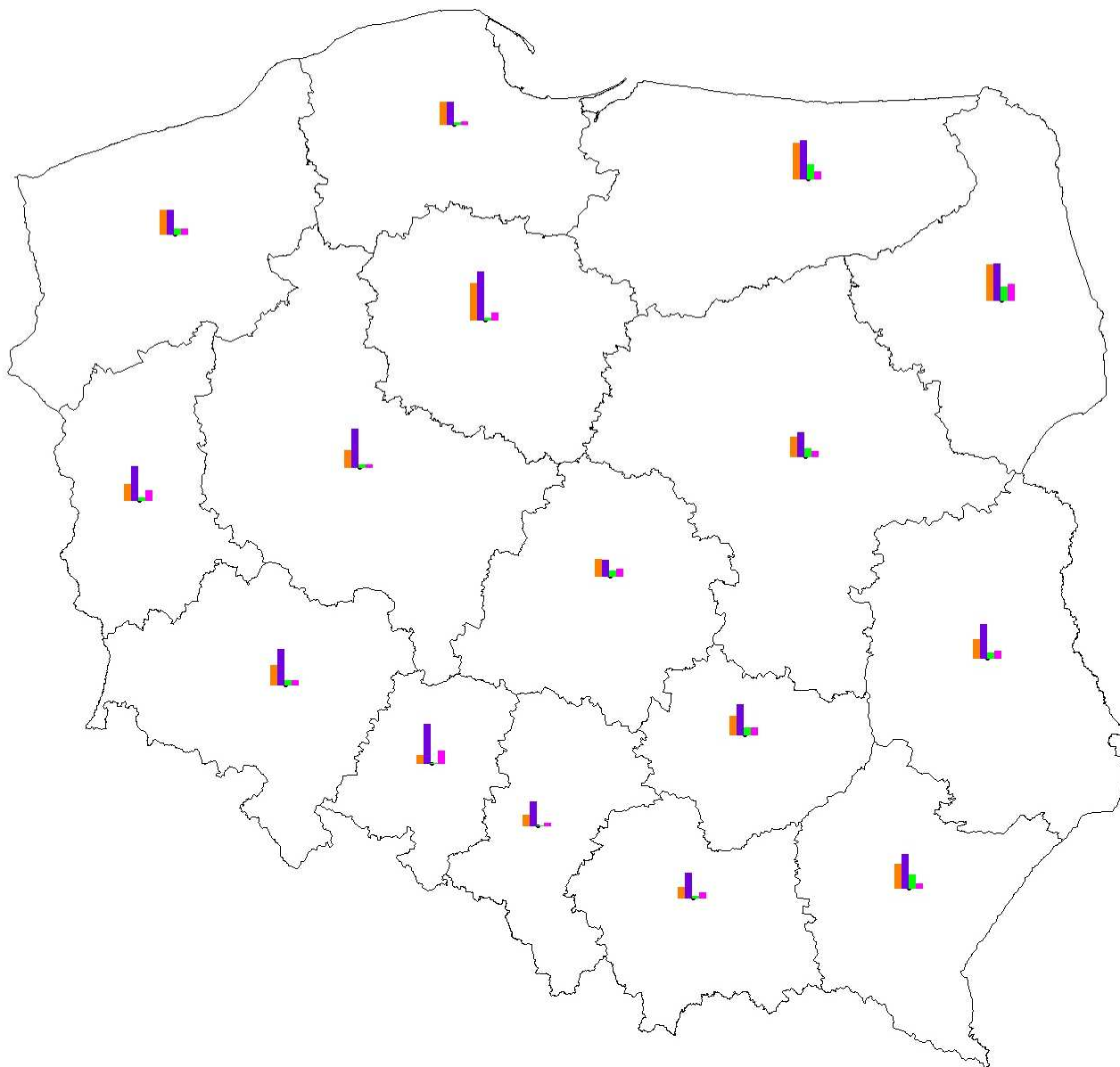
W przypadku wskaźnika MDR_UL przewaga sieci Plus jest bardziej zauważalna i sieć tak ma wyniki relatywnie lepsze niż dla MDR-DL. Porównanie wyników pozostałych operatorów wygląda podobnie jak dla wskaźnika MDR-DL.

Mapa 22. Porównanie wskaźnika RTT na drogach

Najdłuższe średnie czasy RTT zostały zmierzone w sieci Orange dla wielu województw. W województwach wschodnich i centralny najdłuższe czasy zmierzono w sieciach Play i Plus.

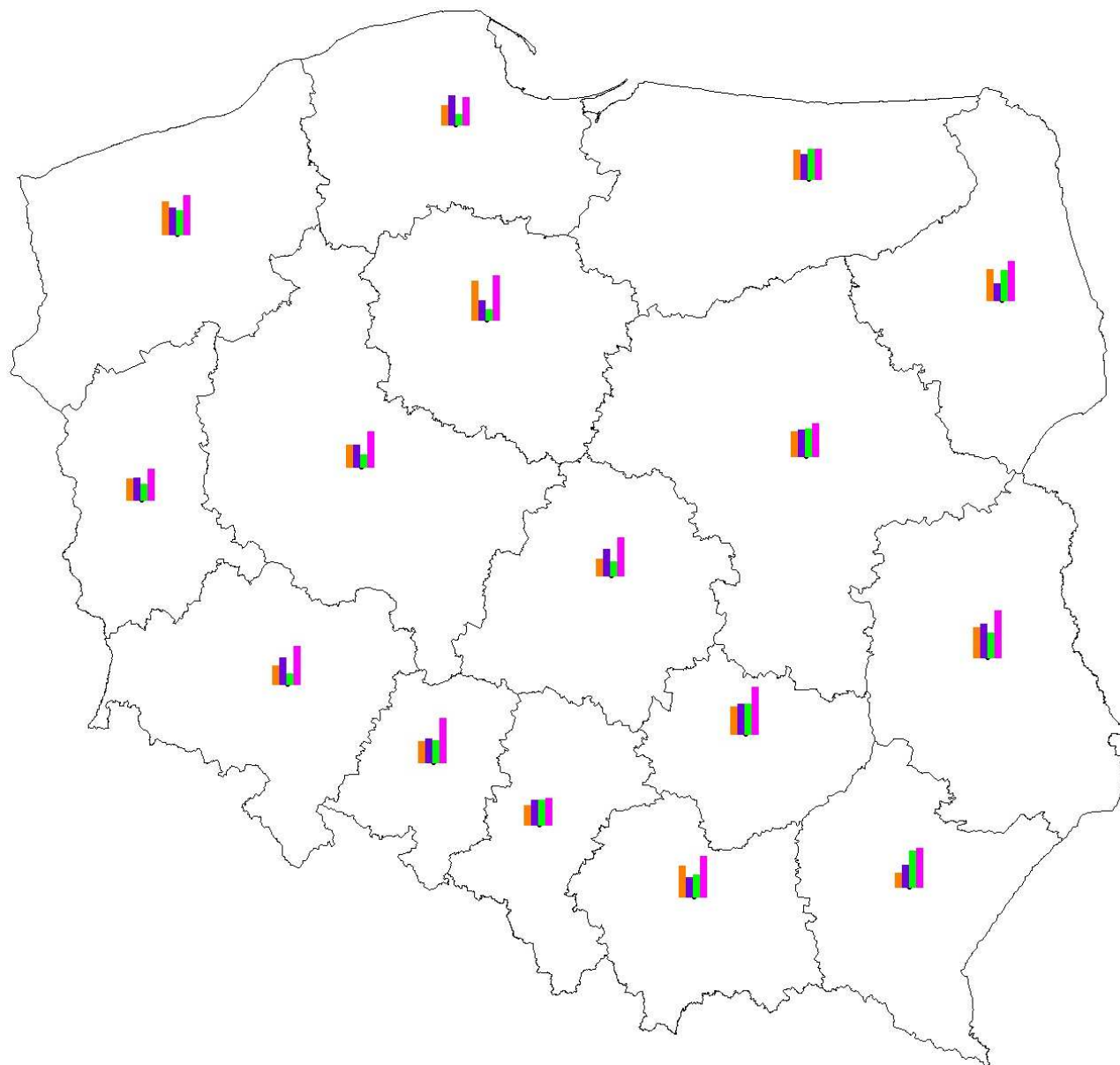
Mapa 23. Porównanie wskaźnika IPLR na drogach

Największy wskaźnik utraconych pakietów osiągnęły sieci Orange i Play. IPLR dla tych sieci jest najwyższy w 15 z 16 województw.

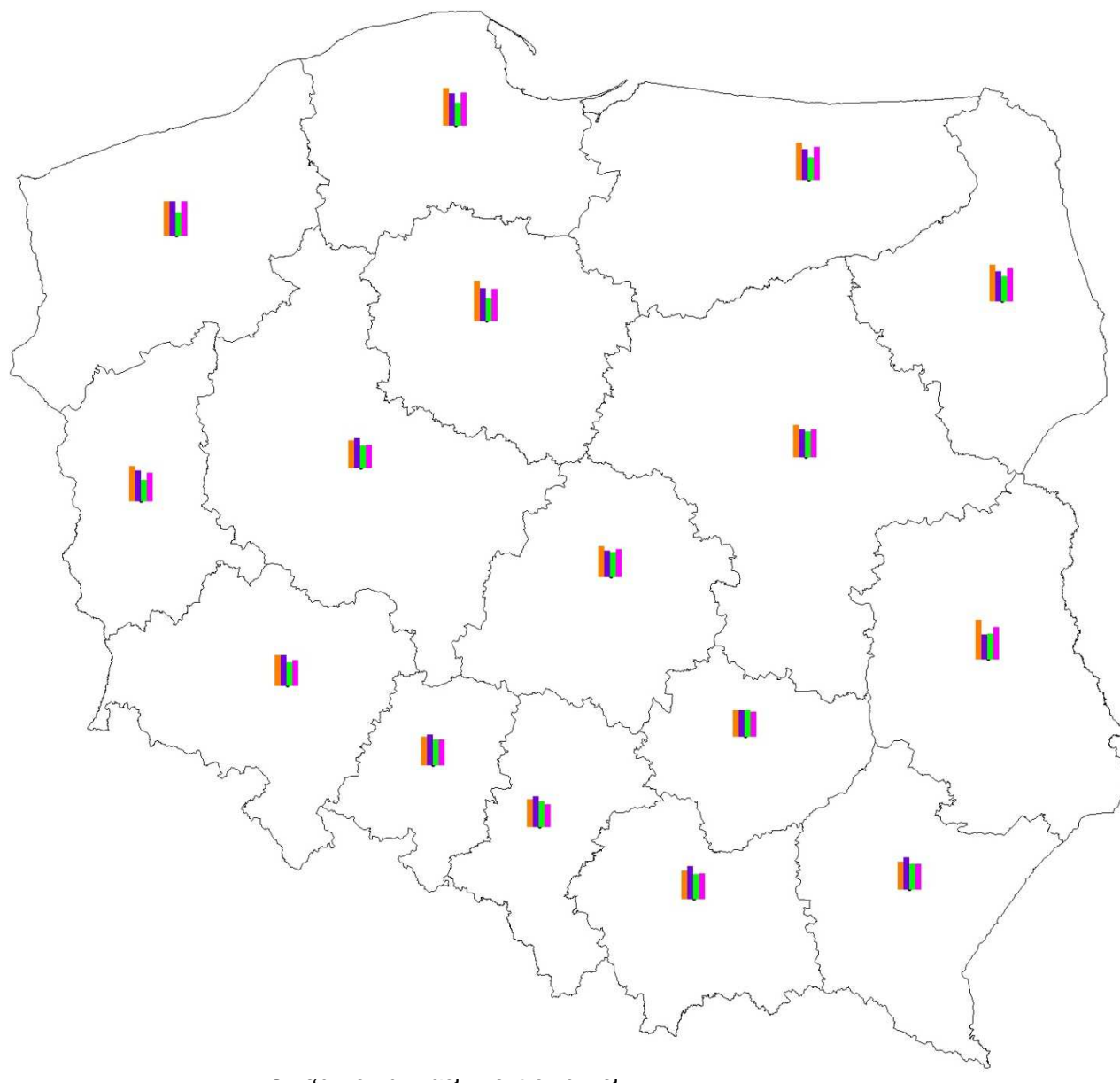

Mapa 24. Porównanie wskaźnika IPDV na drogach

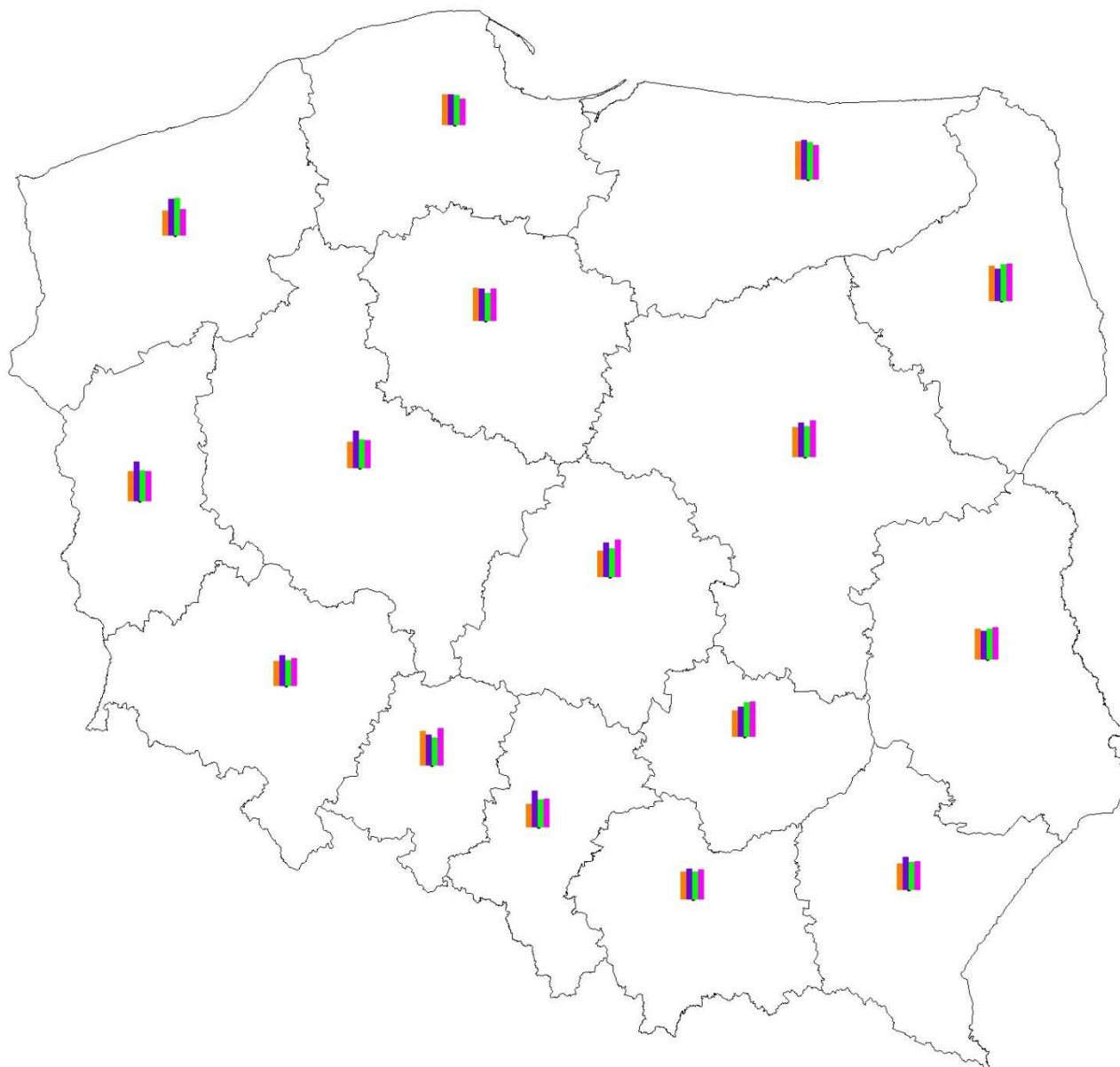
Wartości wskaźnika IPDV zawierają się w przedziale 15 do 65 ms. Jest to wartość wysoka w porównaniu z czasami opóźnienia i stanowi nawet 30% wartości RTT. W licznych miejscach najslabsze wyniki zostały uzyskane przez T-Mobile.

Mapa 25. Porównanie wskaźnika CST na drogach

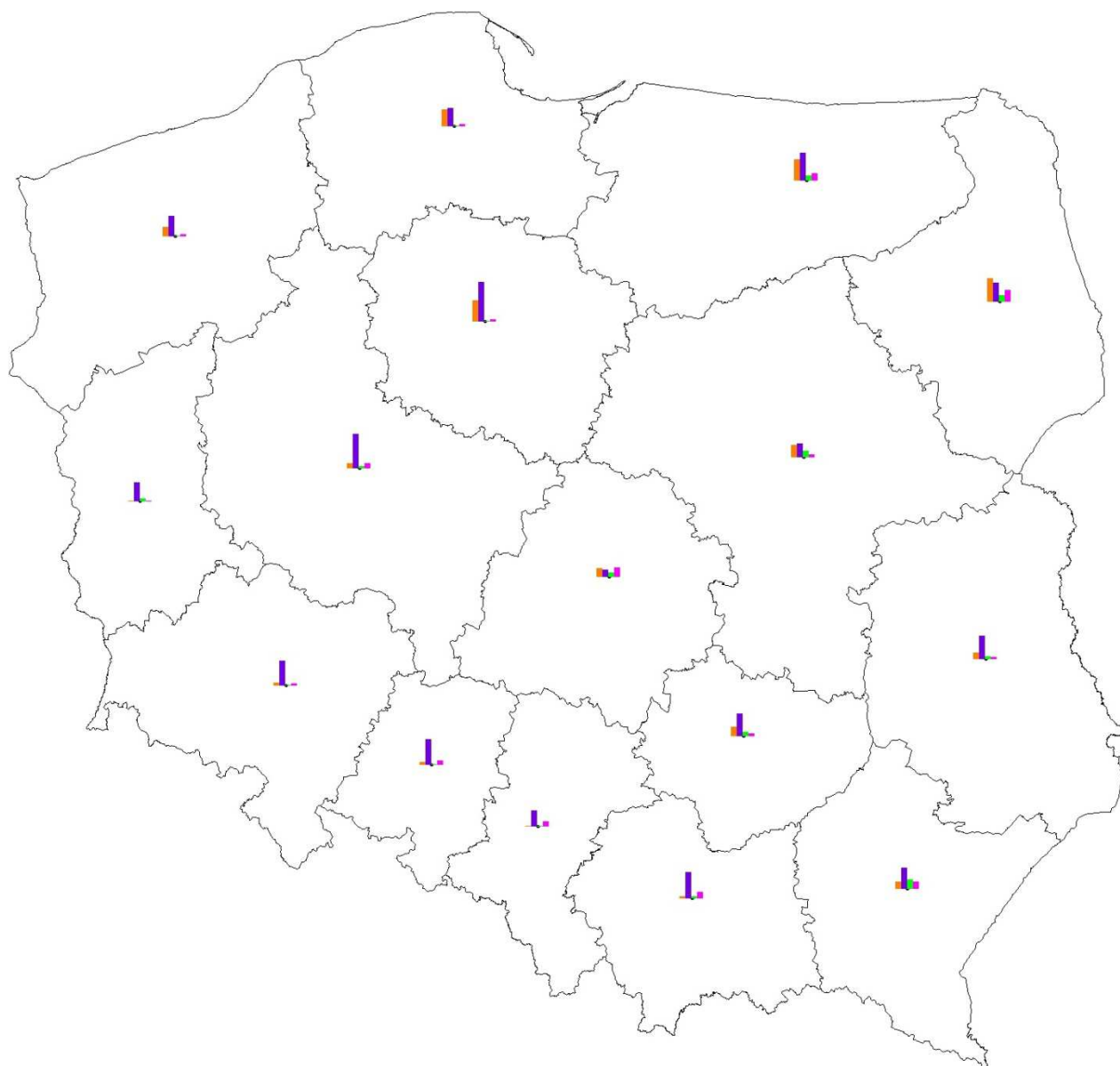
Pomierzone wartości wskaźnika CST kształtują się w większości mierzonych lokalizacji w okolicach 4s u wszystkich operatorów. Wyższe wartości występują w sieciach Orange i T-Mobile w województwach północnych i wschodnich.

Mapa 26. Porównanie wskaźnika HST Browsing na drogach

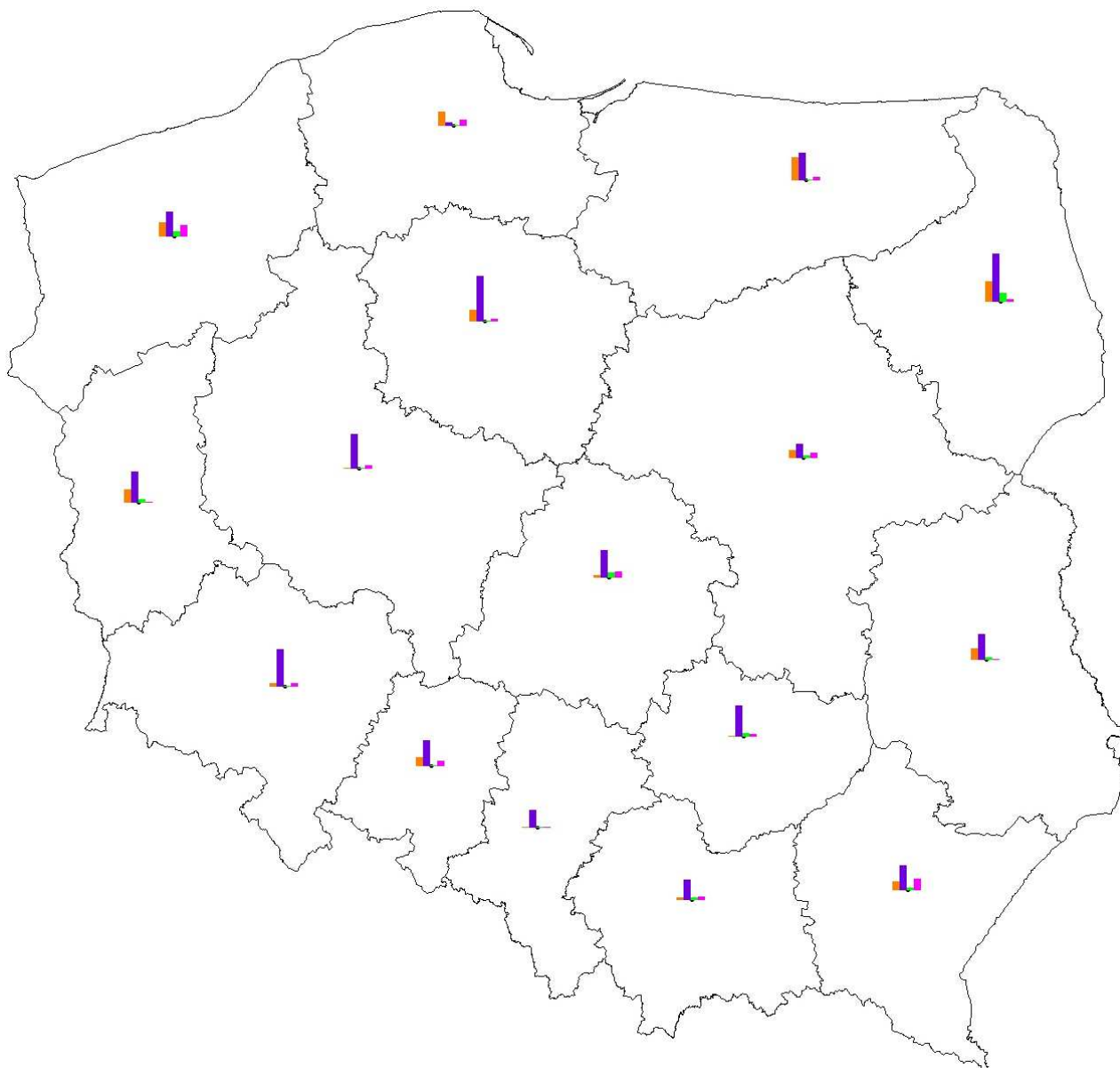
Pomierzone wartości wskaźnika HST zawierają się w większości mierzonych lokalizacji w okolicach 3-4s u wszystkich operatorów. Wskaźnik HST Browsing jest to czas w jakim ładuje się kompletna testowa strona WWW.

Mapa 27. Porównanie wskaźnika HSFR Browsing na drogach

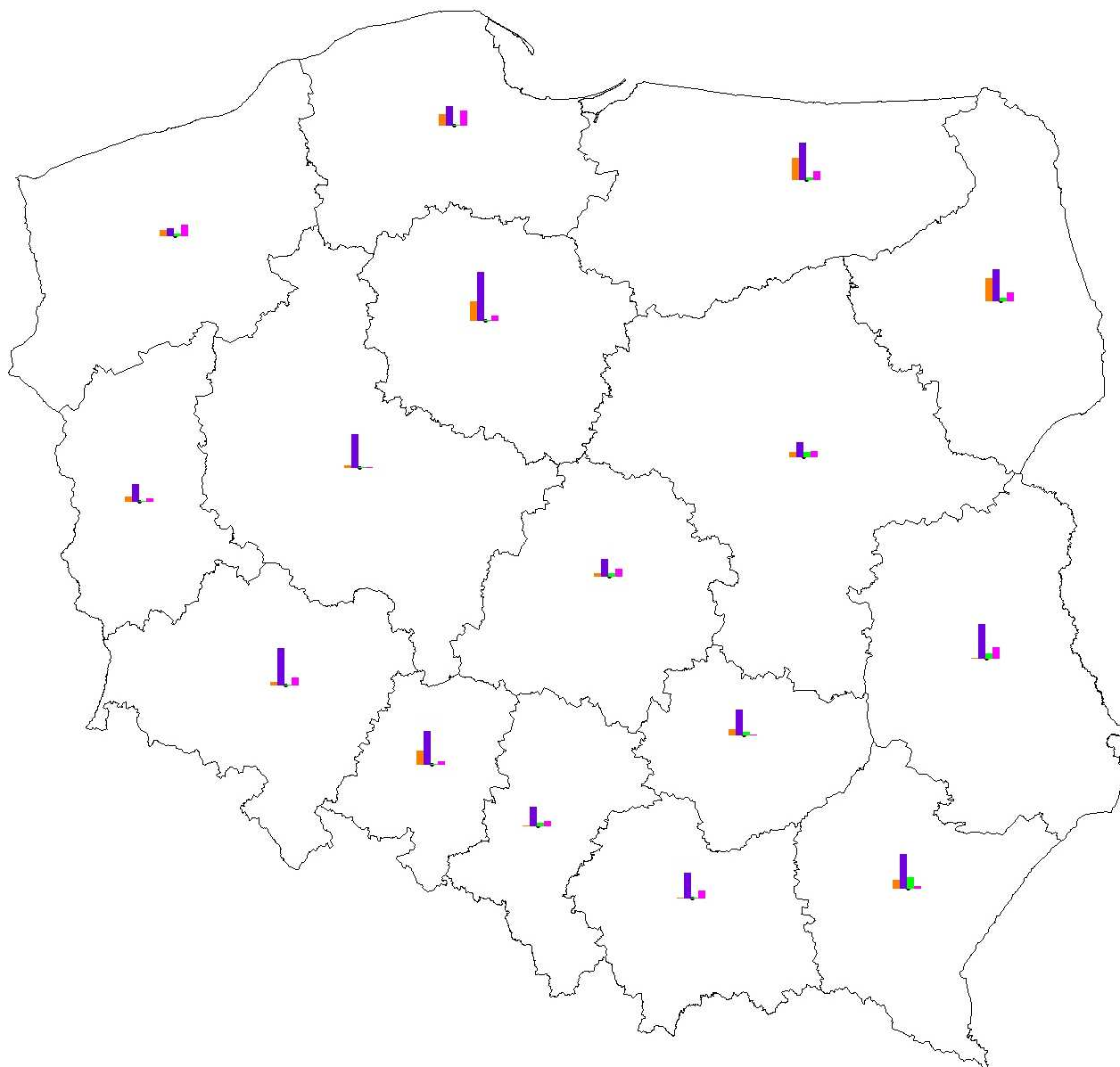
Wskaźnik nieudanych (nieukończonych) sesji HTTP Browsing kształtuje się w większości lokalizacji na poziomie od kilku do kilkunastu procent. Najwyższe wartości wskaźnika zmierzono w sieci Play. Najlepsze wyniki uzyskała sieć Plus.

Mapa 28. Porównanie wskaźnika HSFR dla FDTT_DL na drogach

Wskaźnik nieudanych (nieukończonych) sesji transferu danych DL w większości lokalizacji jest na poziomie w okolicach 2-4%. Najwyższe wartości wskaźnika zmierzono w sieci Play w województwie podlaskim (prawie 22%). W województwach północnych i wschodnich podwyższone wartości zmierzono w sieci Orange (prawie 12%). Najlepsze wyniki uzyskała sieć Plus.

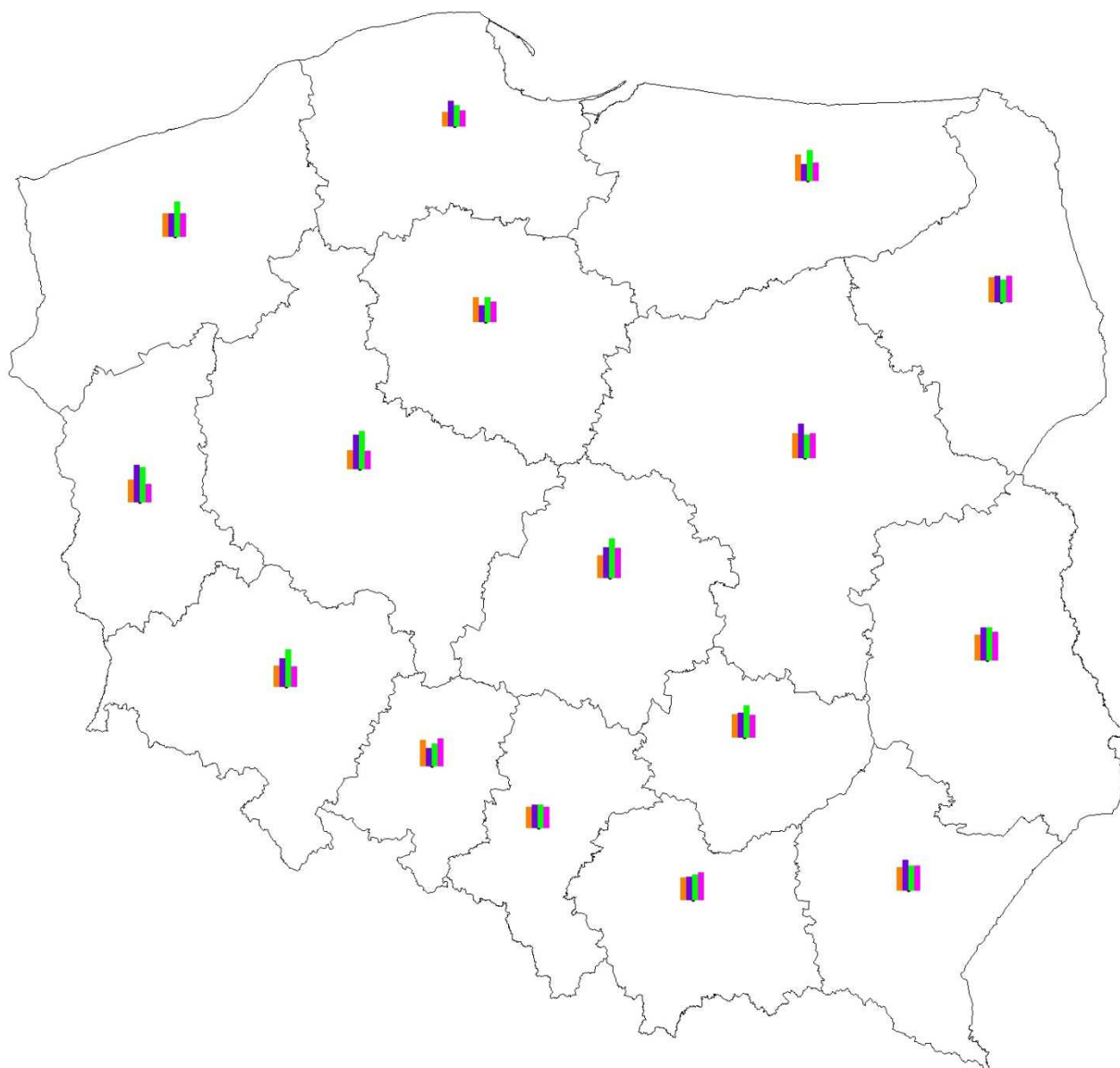
Mapa 29. Porównanie wskaźnika HSFR dla FDTT_UL na drogach

Wskaźnik nieudanych (nieukończonych) sesji transferu danych UL w większości województw jest na poziomie w okolicach 2-3%. Najwyższe wartości wskaźnika nawet powyżej 20% zmierzono w sieci Play. Najlepsze wyniki uzyskała sieć Plus.

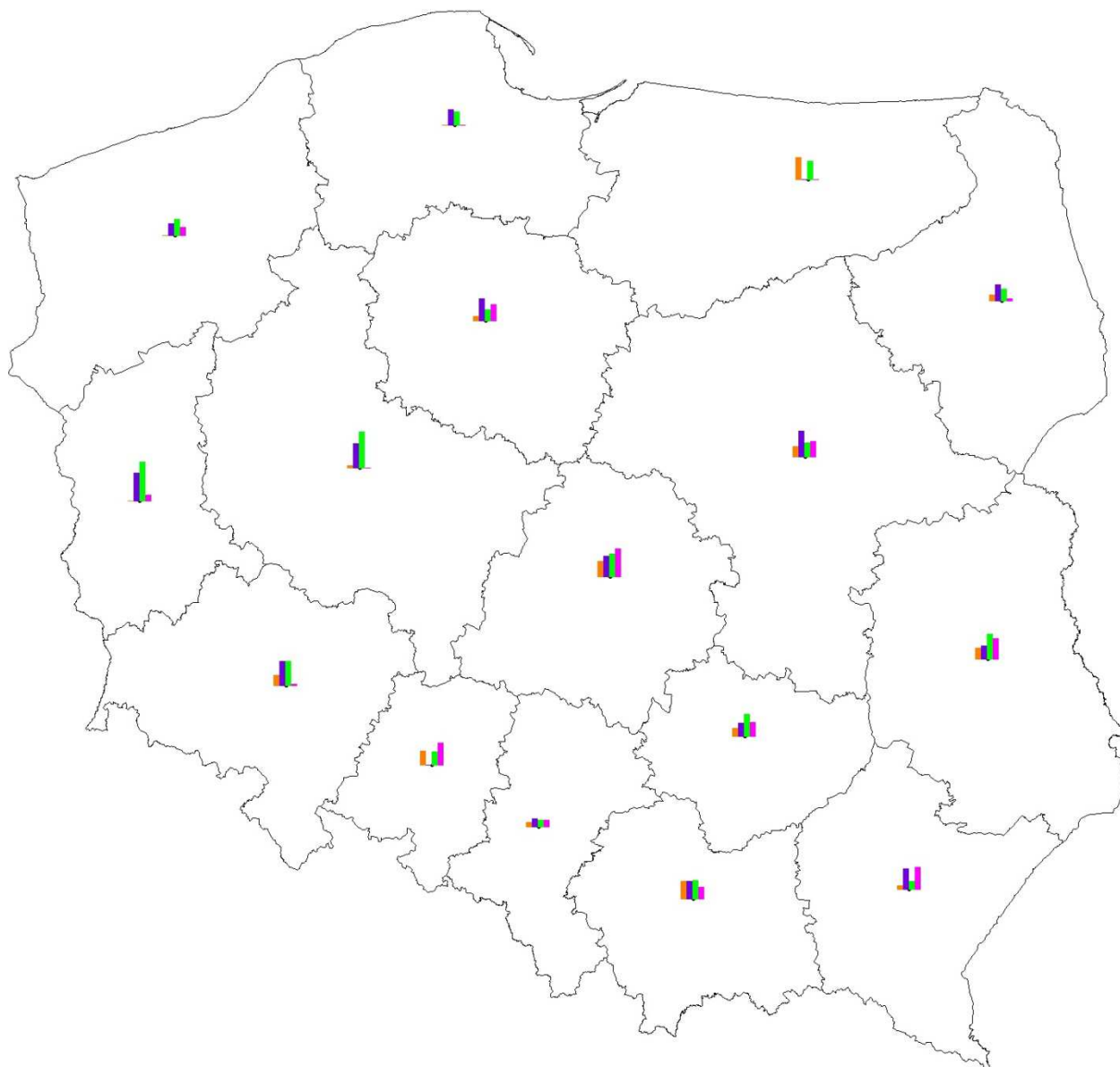

Mapa 30. Porównanie wskaźnika YRSD na drogach

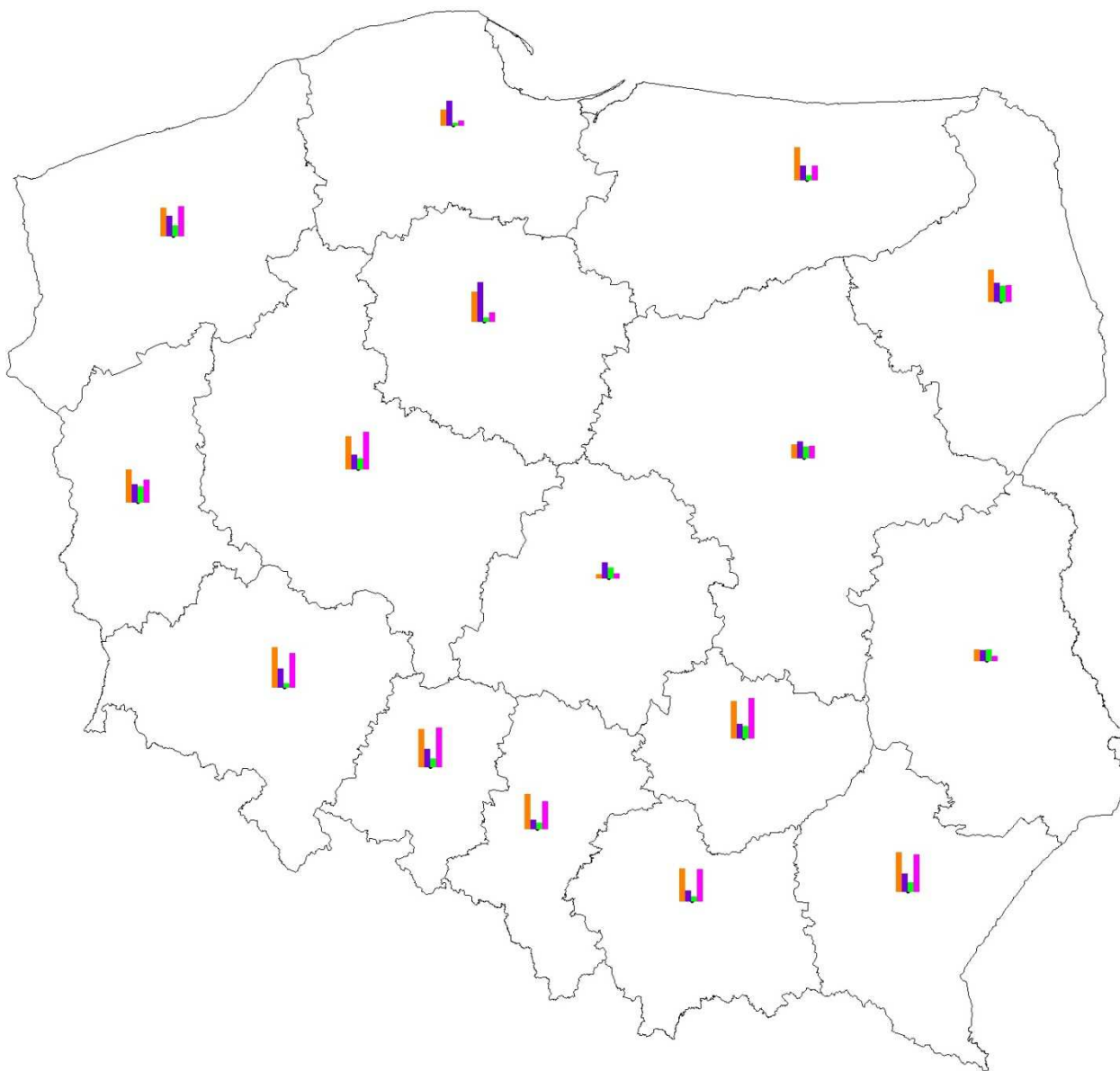
Wskaźnik YRSD to wskaźnik czasu do odtworzenia pierwszej ramki wideo z serwisu YuoTube. W większości testów uzyskiwano wyniki w okolicy poniżej 2 sekund. Gorsze wartości wskaźnika mierzono najczęściej w przypadku sieci Play, ale również w sieci Plus.

Mapa 31. Porównanie wskaźnika YF na drogach

Wskaźnik YF to wskaźnik określający jakość obrazu wideo poprzez odsetek testów wideo YouTube gdzie dla pojedynczego testu suma czasu zatrzymanego wideo (Freezing Time) przekracza wartość 500ms. Wskaźnik można interpretować, jako prawdopodobieństwo, że podczas wyświetlania klipu wideo nastąpi przerwa w wyświetlaniu wideo. Wyniki operatorów kształtują się w okolicach kilku procent niemniej jednak w wielu miejscach wartość wskaźnika była o wiele wyższa i dochodząca czasami do kilkunastu procent w przypadku sieci Plus.

Mapa 32. Porównanie wskaźnika DHNRT na drogach

Wskaźnik DNHRT określa średni czas potrzebny na rozwiązanie nazwy domenowej. Średnie wartości uzyskane przez operatorów zawierają się w granicach 200 do 1500 ms. W trakcie pomiarów najczęściej uzyskiwano wyższe wartości w sieciach Orange i T-Mobile w województwach na zachodzie i południu Polski. Na północy Polski wyższe wartości osiągnęli Play i Orange.

8 Dokładność pomiarów

Systemics-PAB w swoich pracach badawczych wykorzystuje ogólne statystyczne metody określania dokładności pomiarów ze szczególnym uwzględnieniem dokumentów ETSI np. ETSI EG 202 057, ETSI TR 100 028-1 i ETSI TR 100 028-2. Odnośnie zagadnień statystycznych Systemics-PAB posiłkuje się publikacjami z zakresu statystyki np. Teoria pomiarów – PWN, H. Szydłowski; Niepewność pomiarów – OW PW, J. Arendarski. Systemics-PAB konsultuje się w przedmiotowych sprawach również z pracownikami Instytutu Radioelektroniki i Technik Multimedialnych, Wydziału Elektroniki i Technik Informatycznych Politechniki Warszawskiej

W analizach statystycznych wartość przedziału niepewności określa się dla zadanego poziomu ufności określonego przez błąd statystyczny rozkładu. Błąd statystyczny (dla rozkładu normalnego) jest powiązany z odchyleniem standardowym rozkładu.

Błąd statystyczny wylicza się mnożąc funkcję odwrotną dystrybuanty rozkładu normalnego standaryzowanego dla wybranego wysokiego poziomu ufności (dla poziomu ufności 0,95 wynosi ona 1,96) i nieobciążony estymator odchylenia standardowego w próbie oraz dzieląc je przez pierwiastek z liczebności próby:

$$d = \lambda_{\gamma} \frac{\hat{s}}{\sqrt{n}}$$

Gdzie:

d – błąd statystyczny,

λ_{γ} – funkcja odwrotna dystrybuanty rozkładu normalnego standaryzowanego dla prawdopodobieństwa $(1 - \frac{1-\gamma}{2})$, gdzie γ jest założonym poziomem ufności estymacji,

$\hat{s}$ – nieobciążony estymator odchylenia standardowego w próbie,

n – liczebność próby.

Typowo określa się niepewności wyników pomiarów dla poziomu 0,95, rzadziej 0,99 nietypowo dla 0,995. Wartości λ dla tak założonych poziomów wynoszą odpowiednio 1,96 (dla 95%), 2,56 (dla 99%) i 2,81 (dla 99,5%).

Rzeczywiste wyniki pomiarów nie muszą mieć rozkładu normalnego, ale dla uproszczenia obliczeń przy założeniu dużej liczby próbek pomiarowych przyjmuje się zasady określania błędów tak jak dla rozkładu normalnego.

Istotnym elementem organizacji pomiarów jest właściwy dobór liczebności próbek. Musi on być reprezentatywny zarówno w kwestii reprezentacji przestrzennej (trasa pomiarowa) i czasowej (godziny wykonywania pomiarów) jak również uwzględniać jak błąd pomiaru może wpłynąć na interpretację wyników.

Dla 95% poziomu ufności i różnych wartości zakładanego błędu Δ uzyskujemy wymagane wielkości próby jak w tabelach poniżej:

Błąd	Populacja	Próba	Błąd	Populacja	Próba
3%	500	345	2%	500	417
3%	1 000	526	2%	1 000	714
3%	2 000	714	2%	2 000	1111
3%	3 000	811	2%	3 000	1364
3%	4 000	870	2%	4 000	1538
3%	5 000	909	2%	5 000	1667
3%	10 000	1000	2%	10 000	2000
3%	100 000	1099	2%	100 000	2439
3%	1 000 000	1110	2%	1 000 000	2494
3%	20 000 000	1111	2%	20 000 000	2500

Błąd	Populacja	Próba	Błąd	Populacja	Próba
1%	500	476	0,5%	500	494
1%	1 000	909	0,5%	1 000	976
1%	2 000	1667	0,5%	2 000	1905
1%	3 000	2308	0,5%	3 000	2791
1%	4 000	2857	0,5%	4 000	3636
1%	5 000	3333	0,5%	5 000	4444
1%	10 000	5000	0,5%	10 000	8000
1%	100 000	9091	0,5%	100 000	28571
1%	1 000 000	9901	0,5%	1 000 000	38462
1%	20 000 000	9995	0,5%	20 000 000	39920

Tabela 20. Liczność próby, a dokładność pomiaru

Wykonane przez Systemics-PAB ilości testów dla wymaganych agregacji pozwalają oszacować, że błąd statystyczny leży w przedziale znacząco poniżej 3% błędu statystycznego. W takim przypadku było możliwe zapewnienie uzyskania dokładności lepszej niż 10% błędu względnego dla wielkości, dla którym 3% błąd statystyczny jest mniejszy niż 10% zmierzonej wartości (np. skuteczność połączeń, która oscyluje w okolicach 97-98%). Nie możliwe ze statystycznego punktu widzenia było spełnienie wymagania aby błąd statystyczny, względny był nie większy niż 10%" np. w przypadku częstości zerwanych połączeń. Przy oczekiwanej wartości tego wskaźnika na poziomie poniżej 2 % względny błąd 10% oznacza 10% od 2% czyli 0,2 %.

Liczby testów w poszczególnych agregacjach:

	Orange	Play	Plus	T-Mobile
Połączenia głosowe	5 370	5 482	5 390	5 397
Test transferu danych - Download	2 376	2 387	2 420	2 305
Test transferu danych - Upload	2 272	2 295	2 335	2 404
Test opóźnienia pakietów danych	2 350	2 364	2 408	2 378
Test zmienności opóźnienia	2 262	2 289	2 327	2 302
Test referencyjnej strony WWW	2 259	2 281	2 321	2 297
Test YouTube	2 199	2 181	2 290	2 249

Tabela 21. Statystyka testów – Aglomeracje

	Orange	Play	Plus	T-Mobile
Połączenia głosowe	3 751	3 758	3 715	3 766
Test transferu danych - Download	2 018	1 951	2 016	1 889
Test transferu danych - Upload	1 907	1 894	1 927	1 996
Test opóźnienia pakietów danych	1 981	1 951	2 000	1 974
Test zmienności opóźnienia	1 898	1 888	1 925	1 902
Test referencyjnej strony WWW	1 893	1 882	1 921	1 871
Test YouTube	1 858	1 785	1 879	1 861

Tabela 22. Statystyka testów – Miasta

	Orange	Play	Plus	T-Mobile
Połączenia głosowe	3 205	3 189	3 143	3 237
Test transferu danych - Download	1 699	1 663	1 738	1 605
Test transferu danych - Upload	1 600	1 439	1 662	1 692
Test opóźnienia pakietów danych	1 650	1 518	1 722	1 650
Test zmienności opóźnienia	1 588	1 394	1 648	1 598
Test referencyjnej strony WWW	1 578	1 378	1 637	1 587
Test YouTube	1 481	1 132	1 539	1 510

Tabela 23. Statystyka testów - Drogi

Podsumowując Systemics-PAB zapewnia, że dla zrealizowanej liczności próby dokładność badania dla poziomu ufności 95% z błędem względnym nie większym niż 10% dla wskaźników, których wartości przyjmują względnie wysokie wartości nominalne (zakładany 3% błąd statystyczny nie jest wyższy niż 10% błąd względny). Dla wskaźników o małych wartościach zmierzonych dokładność ta jest z matematycznego punktu widzenia niemożliwa do osiągnięcia ze względu na ograniczoną licznosc próby (liczby testów w zamówionym przez UKE czasie badania). Wynika to z faktu, że błąd względny obliczany z wartości zmierzonej może wielokrotnie przekraczać błąd statystyczny możliwy do osiągnięcia dla zadanej próby pomiarowej.

Przykładowe uzyskane wartości przedziału ufności (CI – Confidence Interval, czyli podwójny błąd statystyczny) dla poziomu ufności 95% dla wybranych wskaźników dla całości pomiarów potwierdzają przedstawioną powyżej tezę:

Połączenia głosowe CSSR		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Udane próby	Liczba	12 237	12 365	12 123	12 322
Wszystkie próby	Liczba	12 326	12 429	12 248	12 400
Wartość średnia CSSR	[%]	99,28	99,49	98,98	99,37
Przedział ufności (CI)	[%]	0,15%	0,13%	0,18%	0,14%

Tabela 24. Dokładność pomiarów - CSSR

Połączenia głosowe DCR		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Zerwane połączenia	Liczba	38	30	89	27
Wszystkie próby	Liczba	12 237	12 365	12 123	12 322
Wartość średnia DCR	[%]	0,31	0,24	0,73	0,22
Przedział ufności (CI)	[%]	0,10%	0,09%	0,15%	0,09%

Tabela 25. Dokładność pomiarów - DCR

Połączenia MOS_PI		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Próby POLQA >= 3	Liczba	12 171	12 323	11 979	12 271
Wszystkie próby	Liczba	12 326	12 429	12 248	12 400
POLQA MOS_PI	[%]	99,77	99,90	99,54	99,80
Przedział ufności (CI)	[%]	0,20%	0,16%	0,26%	0,18%

Tabela 26. Dokładność pomiarów – MOS_PI

Test transmisji danych MDR (DL) 0s ÷ 20s		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wszystkie próby	Liczba	5 995	5 730	6 148	5 735
MDR (DL) 0s ÷ 20s	[Mb/s]	19,65	12,27	25,15	20,59
Odchylenie standardowe StDev	[Mb/s]	14,31	10,65	18,04	15,22
Przedział ufności (CI)	[Mb/s]	0,3622	0,2758	0,4509	0,3939

Tabela 27. Dokładność pomiarów – MDR_DL 0-20

Test transmisji danych MDR (DL) 20s ÷ 40s		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wszystkie próby	Liczba	5 995	5 730	6 148	5 735
MDR (DL) 20s ÷ 40s	[Mb/s]	19,81	12,64	25,42	20,78
Odchylenie standardowe StDev	[Mb/s]	14,49	11,08	18,76	15,11
Przedział ufności (CI)	[Mb/s]	0,3668	0,2869	0,4689	0,3911

Tabela 28. Dokładność pomiarów – MDR_DL 20-40

Test transmisji danych MDR (DL) 40s ÷ 60s		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wszystkie próby	Liczba	5 995	5 730	6 148	5 735
MDR (DL) 40s ÷ 60s	[Mb/s]	19,70	12,71	25,08	20,60
Odchylenie standardowe StDev	[Mb/s]	21,66	10,92	18,56	15,26
Przedział ufności (CI)	[Mb/s]	0,5483	0,2827	0,4639	0,3950

Tabela 29. Dokładność pomiarów – MDR_DL 40-60

Czas opóźnienia RTT		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Wszystkie próby	Liczba	12 171	12 323	11 979	12 271
RTT	[ms]	97,70	129,45	105,54	93,66
Odchylenie standardowe StDev	[ms]	121,62	108,39	119,26	114,48
Przedział ufności (CI)	[ms]	2,1607	1,9138	2,1357	2,0256

Tabela 30. Dokładność pomiarów – RTT

Wskaźnik błędów HSFR (DL)		Orange	Play	Plus	T-Mobile
Błędne próby	Liczba	98	271	26	64
Wszystkie próby	Liczba	6 093	6 001	6 174	5 799
HSFR (DL)	[%]	1,61	4,52	0,42	1,10
Przedział ufności (CI)	[%]	0,32%	0,53%	0,17%	0,27%

Tabela 31. Dokładność pomiarów – HSFR_DL

Wskaźniki takie jak CSSR i MOS_PI, dla których zmierzone wartości średnie są zbliżone do 100% posiadają przedział ufności zapewniający błąd względny dużo mniejszy niż 10%. Wskaźniki typu HSFR i DCR mają niskie wartości zmierzone i przy zadanej próbie osiągnięcie dokładności lepszej niż 10% błędu względnego nie było możliwe.

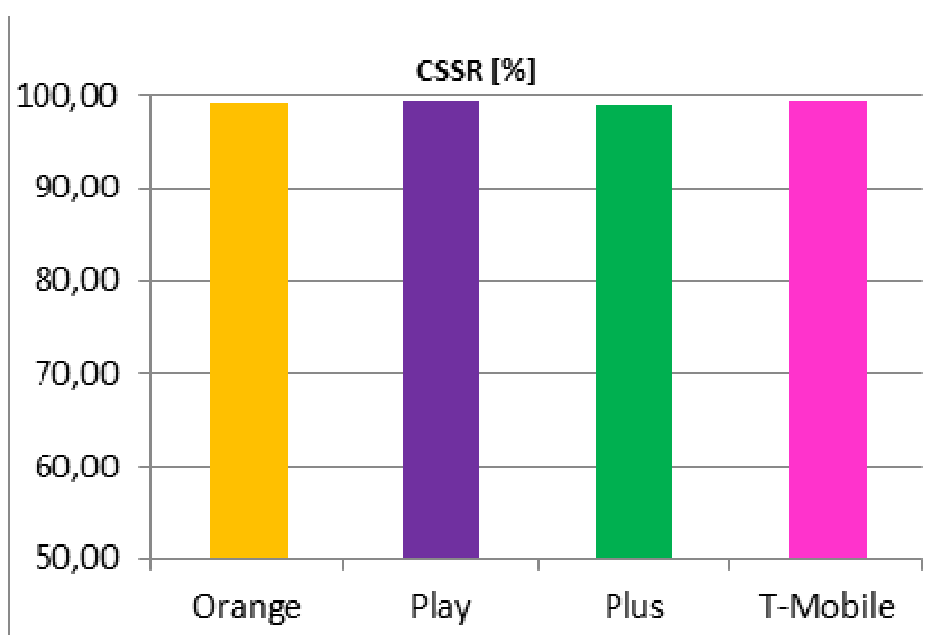
9

Podsumowanie wyników badania

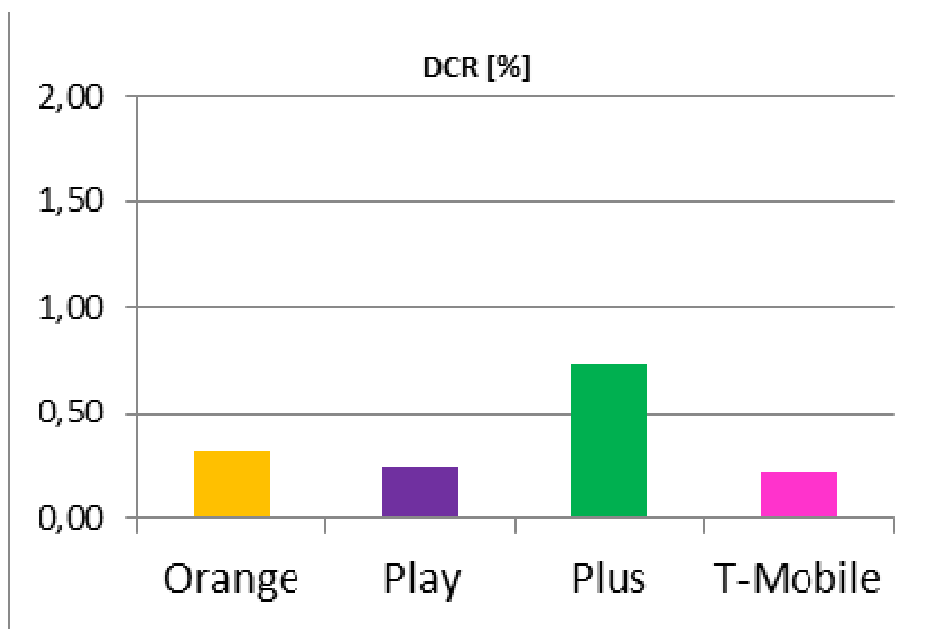
Przeprowadzone badanie jest jak do tej pory najszerszym badaniem jakości usług świadczonych przez operatorów mobilnych sieci telekomunikacyjnych w Polsce. W ciągu trzech tygodni grudnia 2015 roku wykonano pomiary we wszystkich miejscowościach powyżej 50 tysięcy mieszkańców i na drogach zarówno lokalnych jak i krajowych łączących te miejscowości. W trakcie testów pokonano 20150 km tras pomiarowych i spędzono 87 godzin prowadząc testy stacjonarne.

Badanie dotyczyło zarówno usług głosowych jak i usług transmisji danych, a także wykonawca dodatkowo wykonał testy sieci przy użyciu aplikacji do przeglądania stron WWW i do odtwarzania treści wideo z serwisu YouTube.

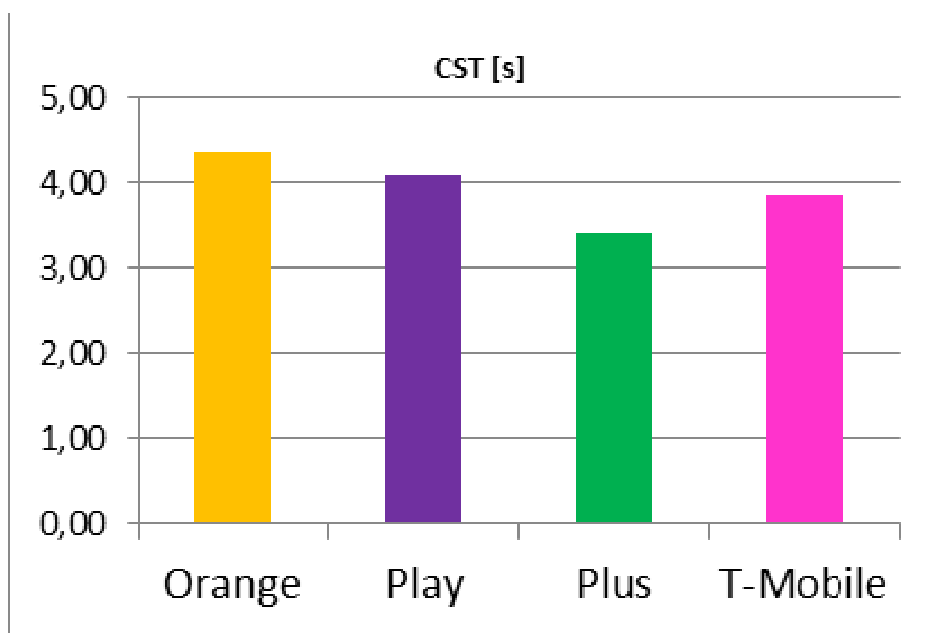
Uzyskane wyniki badania pokazują ogólny wysoki poziom świadczonych usług. Wartości wskaźników badania jakości usług głosowych świadczą o wysokiej dostępności tych usług w sieciach, krótkim czasie nawiązania połączenia i niskim prawdopodobieństwem przerwania rozmowy.

Wykres 1. Porównanie operatorów dla wskaźnika CSSR za całą Polskę

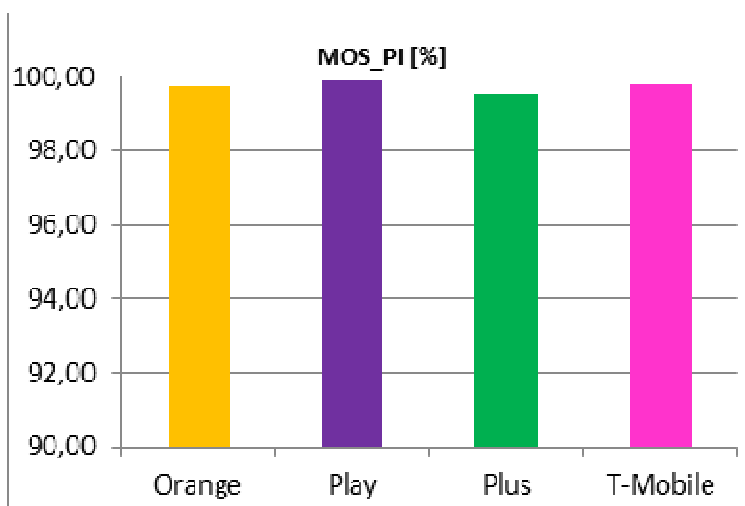

Wykres 2. Porównanie operatorów dla wskaźnika DCR za całą Polskę

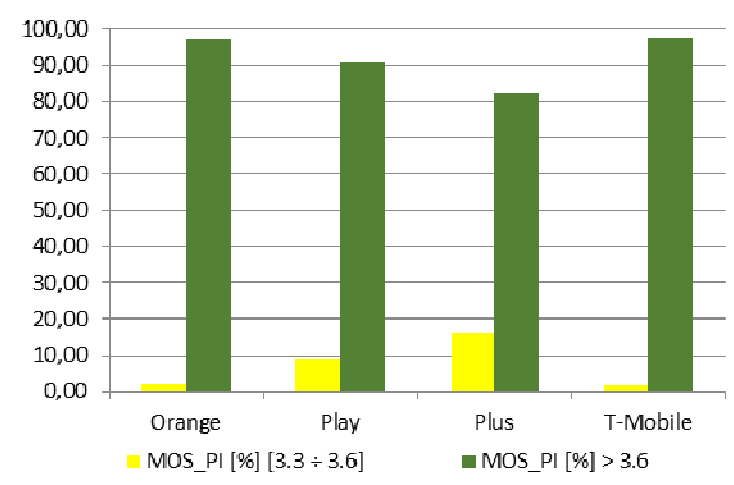

Wykres 3. Porównanie operatorów dla wskaźnika CST za całą Polskę

Wartość wskaźnika MOS_PI jest na poziomie ponad 99% u wszystkich operatorów. Należy zwrócić uwagę, że wartość wskaźnika odnosi się połączeń z jakością powyżej 3 pkt w skali MOS czyli wartości zadawalającej. Tak zdefiniowany wskaźnik nie różnicuje operatorów pod kątem uzyskanych wyników. Należałoby zastanowić się nad przyjęciem wyższej wartości progowej ze względu na fakt stosowania przez operatorów kodeków super szerokopasmowych, które przenoszą poziom rywalizacji pomiędzy operatorami na poziom co najmniej 3,5-3,6 oceniany jako dobry.

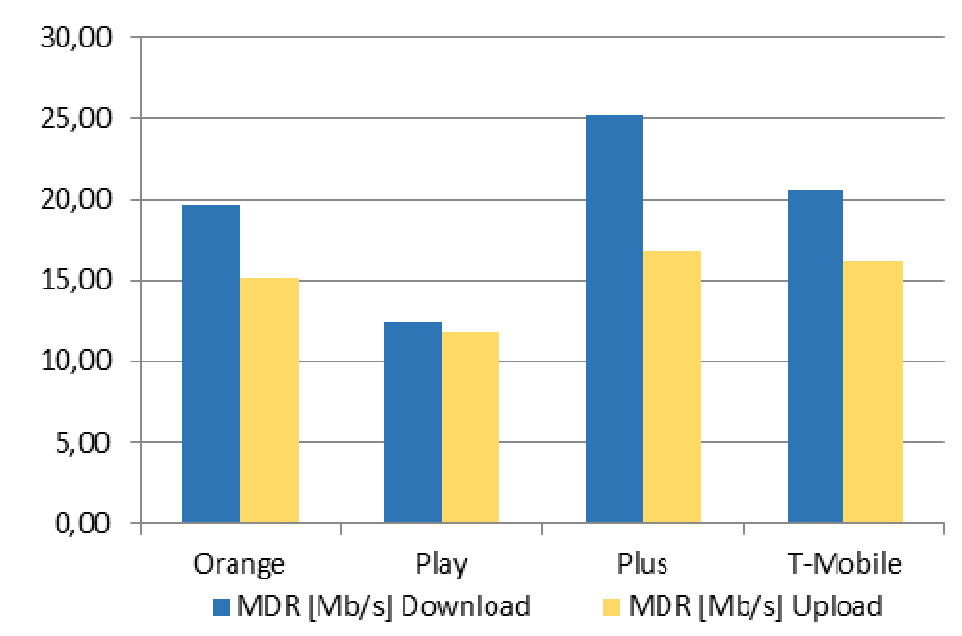

Wykres 4. Porównanie operatorów dla wskaźnika MOS_PI za całą Polskę

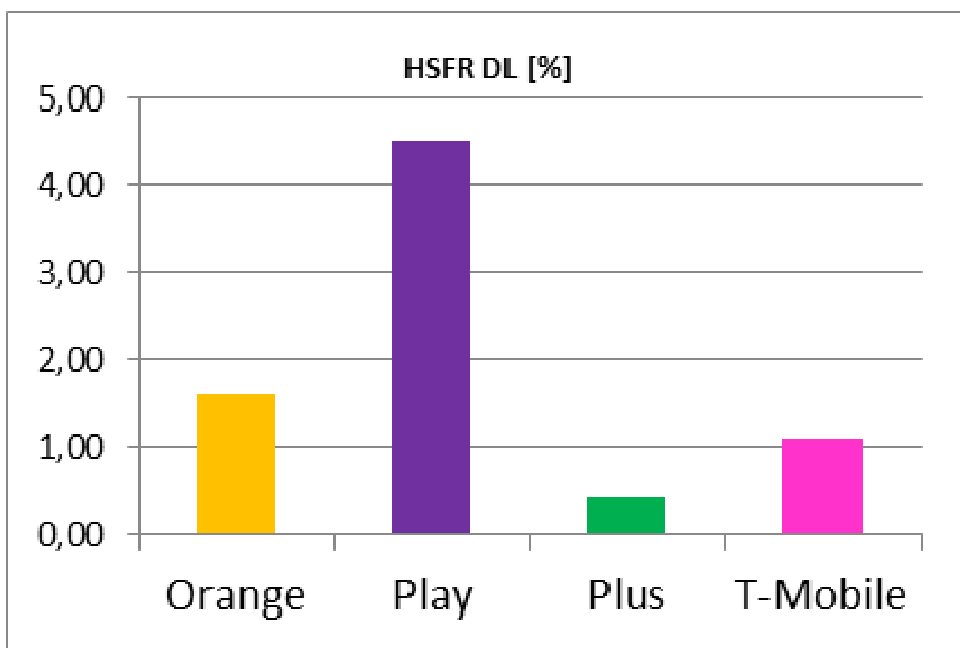

Wykres 4a. Porównanie operatorów dla wskaźnika MOS_PI za całą Polskę dla wyższych wartości MOS

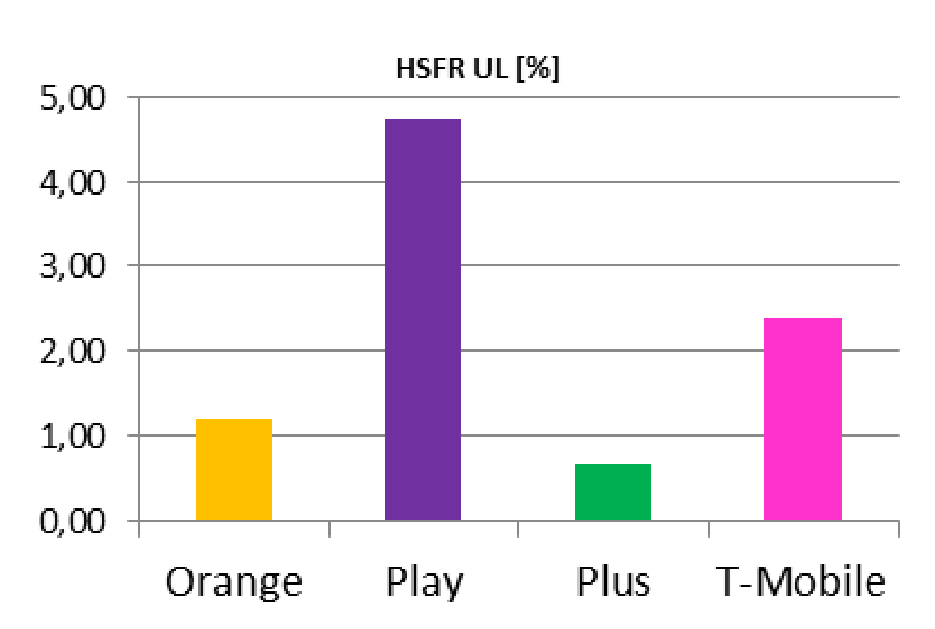
Wartości wskaźników dla usług transmisji danych są na wysokim poziomie i pozwalają swobodnie korzystać z usług i aplikacji wykorzystujących transmisję danych. Wskaźniki jakości usług transmisji danych były bardziej zróżnicowane pomiędzy operatorami co wynika bezpośrednio ze stanu wdrożenia LTE i posiadanych zasobów częstotliwościowych. Sieć Plus wykorzystuje technologię LTE w szerszym zakresie niż inni operatorzy szczególnie na obszarach pomiędzy miastami. Należy zwrócić uwagę na duży odsetek nieudanych sesji transmisji danych w sieci Play.

Wykres 5. Porównanie operatorów dla wskaźników MDR DL i UL za całą Polskę

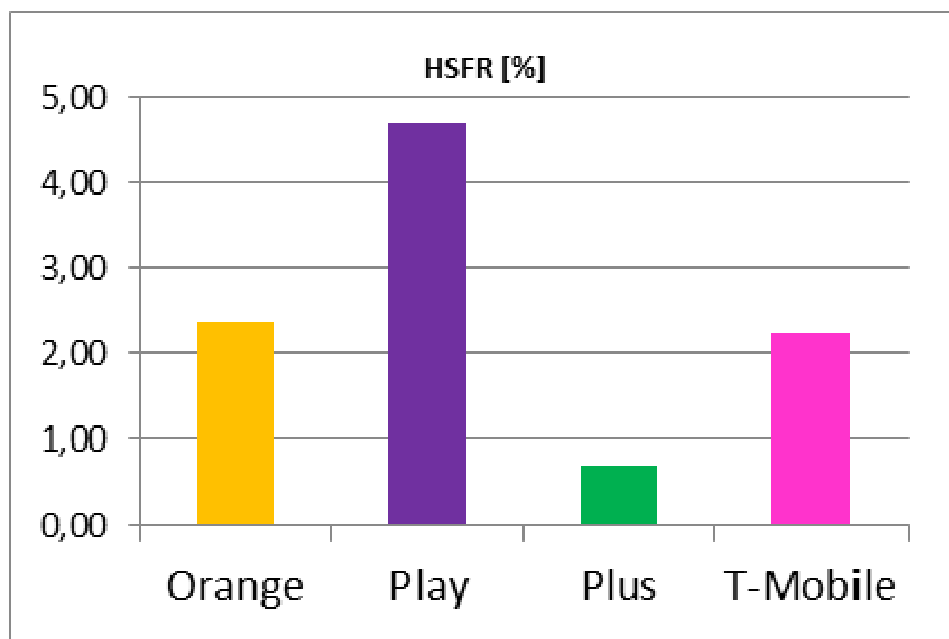
Wykres 6. Porównanie operatorów dla wskaźników HSFR DL za całą Polskę

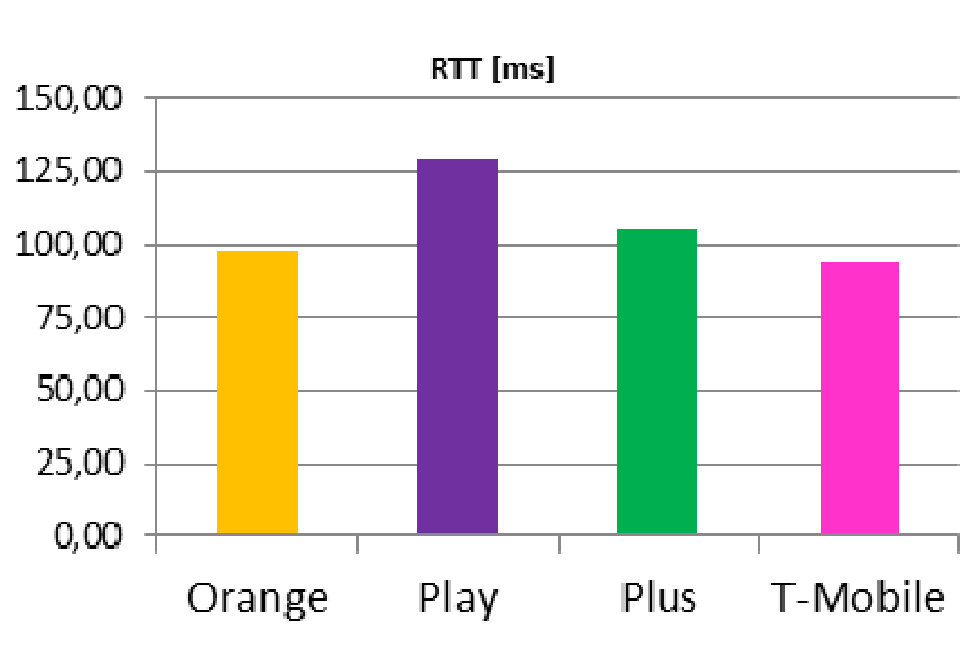
Wykres 6. Porównanie operatorów dla wskaźnika HSFR UL za całą Polskę

W uzupełnieniu testów połączeń głosowych i transmisji danych wykonano testy sieci przy użyciu aplikacji do przeglądania stron WWW i do odtwarzania treści wideo z serwisu YouTube.

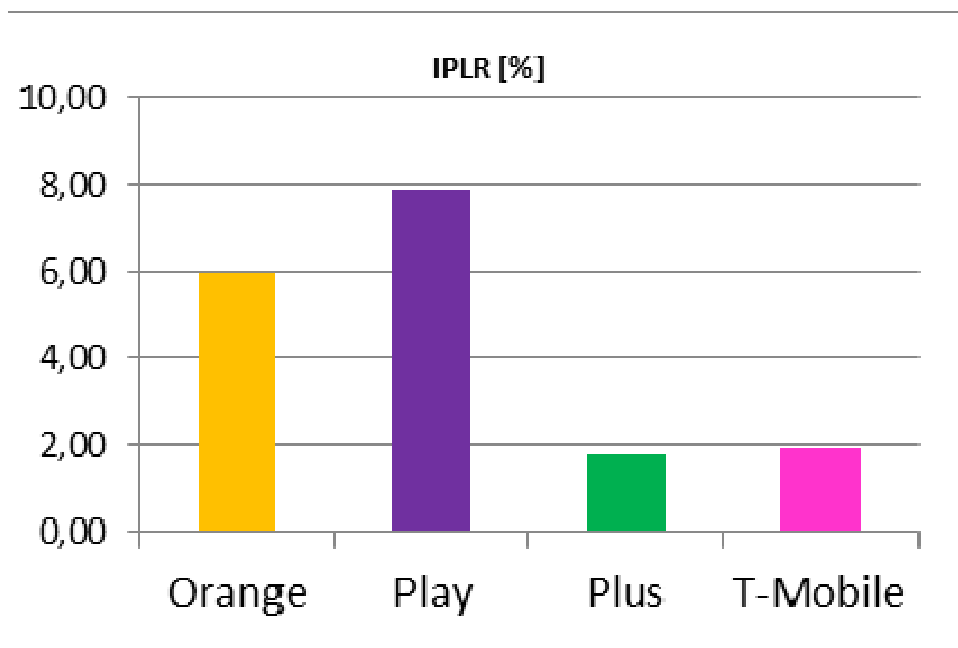

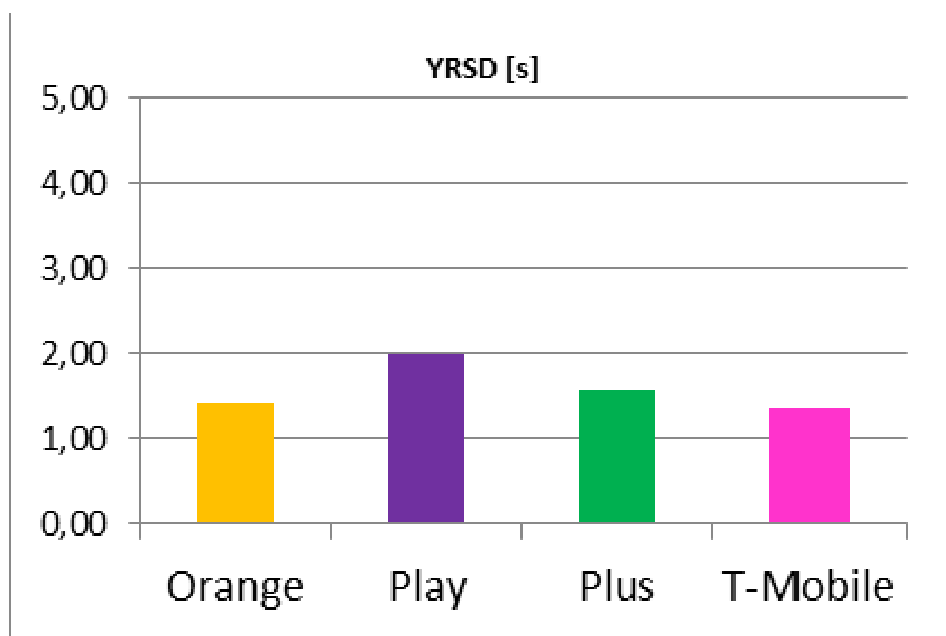
Wykres 7. Porównanie operatorów dla wskaźnika HSFR Browsing za całą Polskę

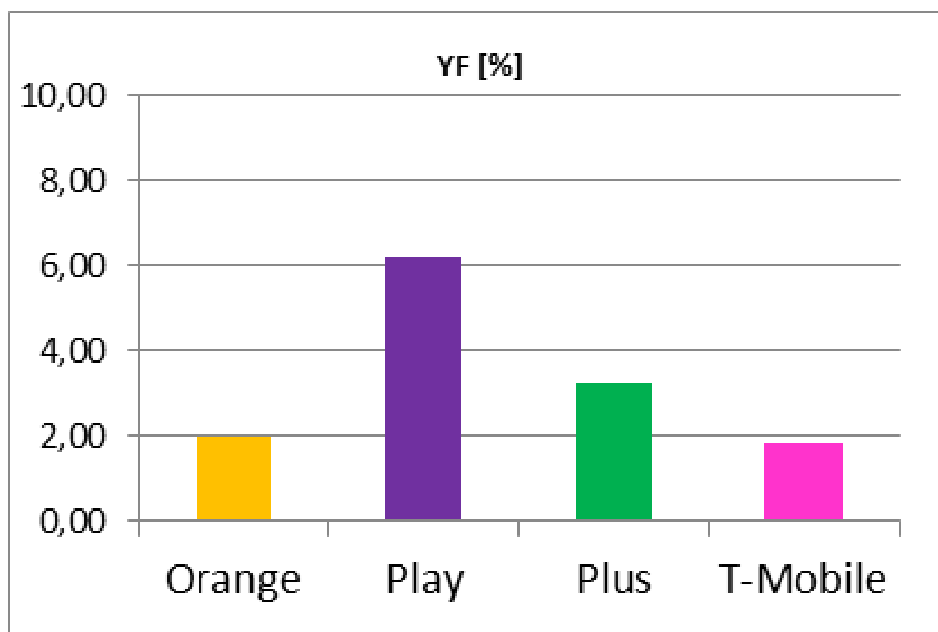
Wykres 8. Porównanie operatorów dla wskaźnika opóźnienia RTT za całą Polskę

Wykres 9. Porównanie operatorów dla wskaźnika utraty pakietów IPLR za całą Polskę

Wykres 10. Porównanie operatorów dla wskaźnika rozpoczęcia odtwarzania klipów z YouTube YRSD za całą Polskę

Wykres 11. Porównanie operatorów dla wskaźnika degradacji jakości klipów z YouTube YF za całą Polskę

10 Załączniki

Integralną częścią raportu są następujące załączniki:

Załącznik 1 – Dane tabelaryczne z pomiarów właściwych

Załącznik 2 – Dane tabelaryczne z pomiarów referencyjnych

Załącznik 3 – Lista mierzonych wskaźników i ich definicje

Załącznik 4 – Dane tabelaryczne testy 60s i poziomy MOS – pomiary właściwe

Załącznik 5 – Dane tabelaryczne testy 60s i poziomy MOS – pomiary referencyjne

Załącznik 6 – Szczegółowy zrealizowany harmonogram pomiarów

Załącznik 7 – Specyfikacja systemu pomiarowego